

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НТУ «ДНІПРОВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»

СУЧАСНА ЕКОНОМІКА: ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ

Матеріали
науково-практичної конференції студентів,
аспірантів та молодих вчених

22 квітня 2021 р.
м Дніпро

УДК 330.1(477)
ББК 65(4 Укр.)
С91

Рекомендовано вченою радою факультету менеджменту (протокол № 7 від 8 червня 2021 р.)

Сучасна економіка: проблеми теорії та практики. Матеріали науково-практичної конференції студентів, аспірантів та молодих вчених / Укладачі: Геращенко С.О.– Д.: НТУ «Дніпровська політехніка», 2021. – 60 с.

В збірнику подано тези доповідей студентів, аспірантів та молодих вчених, які взяли участь у засіданні секції «Економічна теорія» конференції «Сучасна економіка: проблеми теорії та практики», яка відбулася 22 квітня 2021 року в Національному технічному університеті «Дніпровська політехніка».

© НТУ «Дніпровська політехніка» 2021

ЗМІСТ

Бондаренко С. Рівновага на ринку депозитів.....	5
Братута Д. Міжнародні фінансові інститути на сучасному етапі розвитку світової економіки.....	7
Будько А. Економічна наука в Україні: пріоритетні напрямки дослідження в ХХ ст.....	9
Витвицький О. Старіння населення України та його економічні наслідки.....	11
Ведернікова Л. Інфляція та її вплив на економіку України.....	12
Гринь С. Проблеми економічної безпеки України.....	14
Дадіверін І. Сильна держава: сутність та фактори формування.....	16
Єрак О. Аграрний сектор економіки України: сучасний стан та перспективи розвитку	18
Іванова О., Маркін Д. Експериментальна економіка В. Сміта.....	20
Колєснікова А. Сучасний стан грошового обігу в Україні та його вплив на економіку.....	22
Кирилов Д. Сучасні тенденції міжнародного руху капіталу його причини, форми і наслідки.....	24
Кудрявцев М. Тенденції розвитку кредитно-грошової системи України	26
Кулініч В. Проблеми і перспективи розвитку екологічного виробництва в Україні (на прикладі корпорації «Біосфера», м. Дніпро.....	27
Лобанова В. О. Проблема безробіття в сучасній Україні.....	31
Михайлова К. Демонстративне споживання: проблематика, підґрунтя, види.....	33
Мостова В. Вплив культури на соціально-економічний розвиток.....	35

Нестеренко К. Напрями державної підтримки вітчизняного малого бізнесу в умовах пандемії COVID-19.....	37
Оксентюк А. В. Інформатизація освітнього процесу в Україні та його розвиток.....	39
Парфенкова А. Максимізація прибутку банку: оцінка обсягу кредитування.	41
Полтавська Д. І. Інфляція: сутність, форми та причини.....	43
Ромашенко К. Макроекономічні проблеми та напрями їх вирішення	45
Самовар В.В. Довіра як фактор соціально-економічного розвитку суспільства	47
Світенко О. Вибудова онлайн-маркетингу у бізнесі.....	49
Станкевич В. Інклюзивна економіка: невтручання держави в ринкові відносини.....	51
Сулімчук К. Нафтогазова галузь України.....	53
Хамідуліна Д. Довіра як ключова складова соціального капіталу..	55
Яценко М. Теорія суспільного вибору та її роль у вирішенні проблем економіки України.....	57

РІВНОВАГА НА РИНКУ ДЕПОЗИТІВ

*Бондаренко С. В.,
студентка групи 072-20-2.
НТУ «Дніпровська політехніка».
Науковий керівник: д.е.н., доц. Литвиненко Н.І.*

Депозитний ринок є важливим елементом у структурі фінансового ринку кожної країни, оскільки його стан є своєрідним індикатором стабільності економічної системи. Згідно мікроекономічної теорії, рівновага на ринку банківських депозитів має місце в точці, в якій банківський попит на депозити дорівнює пропозиції депозитів небанківським сектором.

З теоретичної точки зору депозит відображає економічні відносини щодо передачі коштів клієнта в тимчасове користування банку. Його специфіка полягає в тому, що він є для вкладника потенційними грошима, однак приносить дохід і виступає вже капіталом. Перевага депозиту перед готівкою в тому, що депозит приносить дохід у формі процента, а недолік – що процент депозиту нижчий порівняно з тим, який виплатять на капітал, якщо його позичити. Тому саме під час депозитних операцій проявляється сутність комерційної діяльності банків – платити за депозит дешевше, а розміщувати його за вищу плату.

На рис.1 рівноважна величина попиту і пропозиції дорівнює 10 млрд. дол. при ринковій ставці 0,07. З одного боку, якщо процентна ставка по депозитах дорівнювала б 0,09, то існувала б надлишкова пропозиція депозитів небанківським сектором, або надлишок депозитів. У разі коли процентна ставка по депозитах дорівнювала б 0,05, то мав би місце надлишковий попит банків на депозити, і банки будуть підвищувати процентну ставку по депозитах до тих пір, поки нестача депозитів не зникне [1, с. 197].

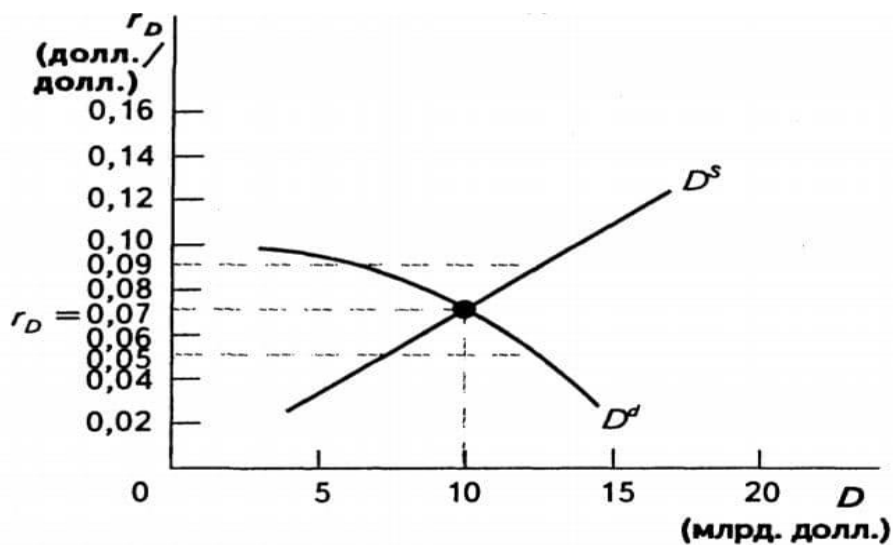

Рис.1. Рівновага на ринку депозитів [1, с. 198].

Нами розглянуто теоретичну модель ринку депозитів на якому змінюються лише ціна та обсяг споживання, всі інші фактори залишаються не

змінними. Пропонуємо розглянути функціонування реального ринку депозитів України за період 2010-2019 рр. Дані для аналізу представлено у таблиці 1.

Таблиця 1

Ключові показники ринку депозитів в Україні за 2010-2019 рр.

Показник	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Депозити, млн. дол.	52504	61719	71623	83820	56794	32810	31054	33795	34300	41464
Процентна ставка за депозитами, %	9,4	7,3	11,3	9,5	10,5	11,6	10,4	8,3	10,9	11,5
Кредити, млн. дол.	92346	100634	102008	113947	85866	44937	39085	38225	39453	37603
Процентна ставка за кредитами, %	14,6	14,3	15,5	14,4	15,0	17,5	15,9	14,6	17,2	17,0

Джерело: складено автором за даними [2]

Попит банків на депозити – це обсяг кредитів, а пропозиція – це обсяг депозитів, який банки змогли залучити. За даними табл. 1 нами побудовано графіки попиту та пропозиції на ринку депозитів (рис. 2).

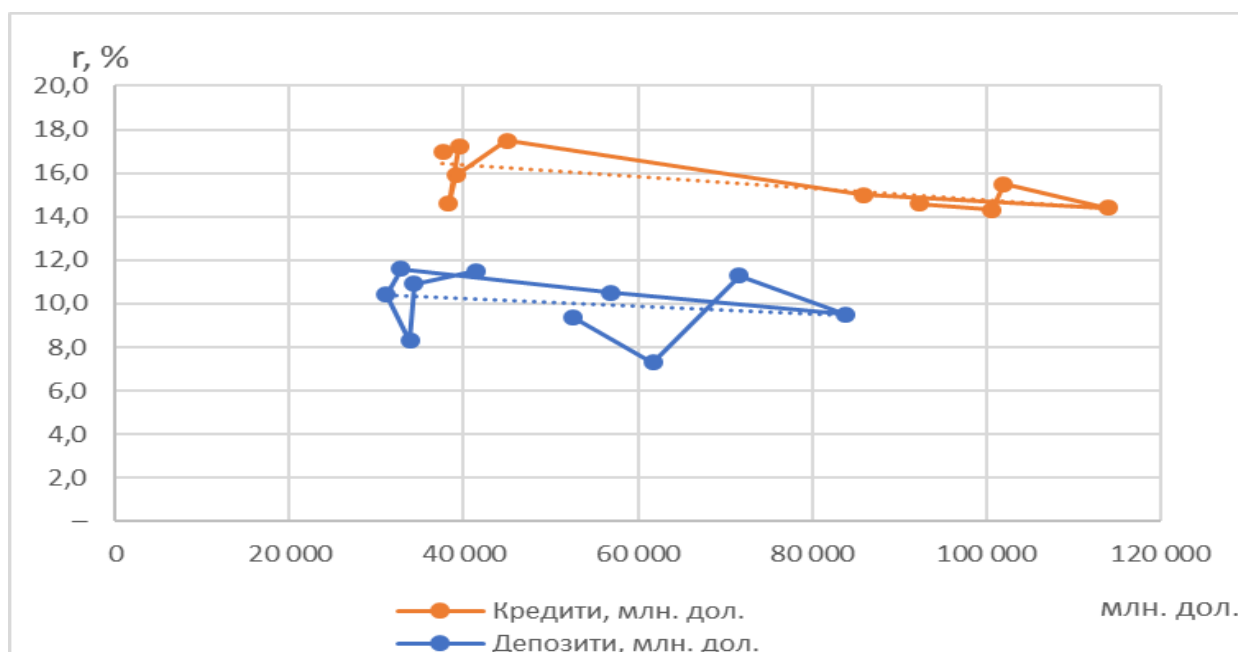

Рис. 2. Тенденції ринку депозитів України за 2010-2019 рр. [2]

Як видно із табл. 1 та рис. 2 український ринок депозитів нерівноважний, а, отже, втрати несуть як споживачі, так і банки. Детальне вивчення причин такого стану ринку депозитів дозволяє виробити шляхи урегулювання цієї проблеми.

Використана література

1 Миллер Р.Л., Ван-Хуз Д.Д. Современные деньги и банковское дело: Пер. с англ. – М.: ИНФРА-М, 2000. – 865 с.

2. Дані статистики фінансового сектору. Національний банк України : офіц. веб-сайт. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-financial/data-sector-financial#2fs> (дата звернення: 12.04.2021).

МІЖНАРОДНІ ФІНАНСОВІ ІНСТИТУТИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ СВІТОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Братута Д.В.

студентка групи 292-19-1.

НТУ «Дніпровська політехніка».

Науковий керівник: д.е.н., проф. Пилипенко Ю.І.

В сучасних умовах глобалізації економічних процесів суттєво зростає роль глобального регулювання, спрямованого на протидію світовим економічним кризам та забезпечення гармонійного економічного розвитку. Подібна необхідність координації найбільш важливих економічних рішень на міжнародному рівні реалізується сукупністю регулюючих інститутів та відповідних механізмів регулювання глобальної економіки. Важливе місце в даній системі глобального регулювання займають міжнародні фінансові інститути – інститути, створені на основі міждержавної угоди для врегулювання міжнародних економічних відносин.

Їхнім основним завданням є мобілізація коштів і надання допомоги на кредитних засадах для здійснення важливих економічних проєктів. До числа світових фінансових інститутів належать Міжнародний валютний фонд (МВФ), Міжнародний банк реконструкції та розвитку (МБРР). Крім того, існують такі фінансові структури, як Міжнародна фінансова корпорація (МФК), Міжнародна асоціація розвитку (МАР) та деякі інші.

До числа міжнародних фінансових інститутів належить також значна кількість регіональних фінансових установ Європи, Латинської Америки, Африки, Азії та інших регіонів. Найбільш потужним серед них є Європейський банк реконструкції та розвитку.

Метою створення, загальними цілями та завданнями діяльності міжнародних фінансових інститутів є:

- стабілізація світового господарства та міжнародних фінансів на основі об'єднання зусиль світового співтовариства;
- вивчення і розв'язання найбільш важливих глобальних проблем міжнародних фінансів й міжнародної економіки;
- спільна розробка стратегії світової валютно-кредитної і фінансової політики, координація її проведення;
- забезпечення стабілізації національних і колективних валют;

- усунення торговельних бар'єрів і сприяння активній економічній співпраці між державами;
- фінансова підтримка міжнародних, регіональних та національних програм технологічного і соціально – економічного розвитку;
- лібералізація всіх форм міжнародних економічних відносин [1, с.158].

Взаємовідносини міжнародних фінансових інститутів з конкретною країною є важливим сигналом для всіх потенційних її інвесторів про ступінь ризику вкладання капіталів. Так, наприклад, МВФ бере участь у регулюванні міжнародних валютно-кредитних відносин не тільки шляхом надання кредитів країнам, а і як виконавець функцій координатора міжнародного кредитування. Приватні комерційні банки розглядають МВФ як гарант отримання максимально високих прибутків і інструмент, сприяючий розширенню їх кредитної діяльності в країнах позичальниках.

Висновки МВФ про економічну політику і рівні платоспроможності того або іншого уряду розцінюються приватними банками як показник міжнародної довіри до позичальника. Тому навіть невеликий кредит, отриманий від МВФ, набуває ефекту ланцюгової реакції, відкриваючи можливість залучення значних сум на ринку позикових капіталів. Таким чином, відбувається фактичне узгодження кредитної політики МВФ, з одного боку, і головних кредиторів (як державних, так і приватних) світового ринку позикових капіталів – з другого [1, с.268]. У цілому співпраця з МВФ та іншими міжнародними фінансовими інститутами допомагає підвищенню кредитного рейтингу країн на світовому фінансовому ринку, сприяє удосконаленню банківської та грошово-кредитної системи національних держав.

Для України в умовах нестачі фінансових ресурсів для здійснення системних та структурних реформ співпраця з міжнародними фінансово-кредитними організаціями є вкрай важливою. Це буде сприяти підвищенню довіри іноземних інвесторів до економічної політики в Україні, збільшенню обсягів прямих іноземних інвестицій та відновленню доступу до міжнародного ринку приватних капіталів. У свою чергу, це допоможе макроекономічній стабілізації у країні та створить передумови для сталого зростання національної економіки.

Використана література

1. Ковтун О. І. Глобальна економіка: підручник / Ковтун О. І., Куцик П. О., Башнянин Г. І.; за заг ред Ковтуна О.І. – Львів: Видавництво ЛКА, 2014. – 704 с.
2. Борзенко О. О. Структурні деформації на світових фінансових ринках після 1990-х років: монографія. – Вінниця: ТОВ «ТВОРИ», 2019. – 448 с.

ЕКОНОМІЧНА НАУКА В УКРАЇНІ: ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМКИ ДОСЛІДЖЕНЬ НА ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ

*Будько А. О.,
студентка групи 052-19-1,
НТУ «Дніпровська політехніка».
Науковий керівник: д.е.н., проф. Пилипенко Г. М.*

Економічна теорія зародилася й формувалася в надрах філософії, а потім відокремилася від неї в межах загального процесу диференціації наук і спеціалізації вчених, що було обумовлено безперервним накопиченням знань і неможливістю охоплення всього їх масиву окремими дослідниками. Кризові явища в економіці завжди слугували поштовхом для теоретичних проривів в економічній науці, адже будь-яка криза загострює всі непорозуміння і суперечності, виявляє слабкі місця та показує різноманітність економічних форм, які створюють можливість глибшого пізнання економічних процесів і явищ.

Починаючи з 90-х років ХХ ст. українська економіка вступила у довготривалий трансформаційний процес, що характеризувався її переходом до ринкової економіки. Маючи своїми витокami економічну сферу, такий перехід зумовив кардинальні зміни у всіх сферах функціонування суспільства – політиці, праві, культурі. Нові явища, що супроводжували суспільну трансформацію, не могли бути пізнані за допомогою виключно економічних методів дослідження. При розгляді економічного розвитку основна увага більшості представників вітчизняної економічної думки зосереджувалася на еволюційній концепції економічного розвитку, на спадковості економічних форм з урахуванням особливостей розвитку українського господарського життя. При цьому слід зауважити, що в цей час також мали місце певні економічні погляди, що стосувалися революційних форм перетворення суспільства. Але останні не отримали достатнього розвитку в економічній думці України, оскільки існували більше в межах суспільно-політичних поглядів, були пов'язані з розповсюдженням та популяризацією марксизму економічній думці [1]. Більше того, поверхове догматичне вивчення лише однієї марксистської концепції, яка була домінуючою в докризовий період, не дозволяло охопити весь спектр причин трансформаційної кризи. Тому стало питання формування міждисциплінарного підходу до аналізу перехідних процесів.

З огляду на цю обставину в Україні, як і в інших пострадянських державах, набрав сили активний процес опанування досягненнями світової економічної науки, доступ до яких був майже неможливий до початку 90-х років. Сучасні неокласичні, кейнсіанські та інституціональні концепції дозволили сформуванню уявлення про джерела та основні механізми соціально-економічного розвитку суспільства, вивели на передній план проблеми формування нової соціально-економічної системи в країні.

Вивчаючи історію формування основних напрямів і шкіл в економічній науці, сучасні економічні теорії, а також практику їх використання державами

при розробці соціально-економічної політики, ми все більше переконуємося в необхідності змішаного типу економіки, інтегрованої у світову систему. Розуміння і прийняття цього твердження є досить важливим для формування стратегії і тактики України у вирішенні соціально-економічних проблем. Вивчаючи погляди провідних науковців і наслідки практичного використання теоретичних розробок різними державами, ми зможемо враховувати історичний досвід і на цій основі формувати соціально-економічну програму розвитку України. Діапазон поглядів на роль держави в економічному житті досить широкий – від повного заперечення державного втручання до вкрай жорсткої диктатури держави.

Сучасний стан розвитку економіки України характеризується створенням умов для ефективного функціонування ринкових інститутів, що втілюються як у формуванні нових форм власності, так і в ідеї скасування багатьох елементів системи тоталітаризму в державному регулюванні економіки. Курс історії економічних учень надає можливість для всебічного повного історико-економічного розкриття форм, методів і важелів державного втручання в економіку, а також для обґрунтування його форм та меж.

Розглядаючи проблему державного регулювання економіки в курсі історії економічних учень, необхідно обґрунтовано довести, що сучасна Україна не може в чистому вигляді скористатися жодною з теоретичних концепцій регулювання західної економіки. Сьогодні вона орієнтується на розвинені капіталістичні ринкові відносини, але рівень розвитку її продуктивних сил такий, що потребує врахування особливостей української дійсності при розробленні та застосуванні програм державного регулювання. Слід звернути увагу на те, що сучасна парадигма економічної теорії – це продукт розвитку передової західної цивілізації, яка зуміла осмислити еволюцію ринкової економічної системи XVIII – XX ст. у всій її суперечливості та неоднозначності. Інша справа, що наукове дослідження національної економічної системи повинно бути, насамперед, результатом рефлексії економічної науки цієї країни. Отже, механічне копіювання «чужих», хоча й універсальних теорій не дає повноцінного позитивного результату. Українська наука може бути багата відкриттями і формуванням нових наукових напрямів. Особливо це стосується інституціональної теорії, яка покликана пояснити зміст та форми прояву низької якості інститутів, механізм підвищення ефективності їх функціонування, специфіку інституційних змін в економіках з ринками, що розвиваються [2, с.15].

Використана література

1. Хрустальова В., Мамічева Л. Розвиток соціального напрямку економічної думки в Україні наприкінці XIX – початку XX століття // Економіка та держава, 2014. – № 11 – С.68 – 71.
2. Теоретико-методологічні трансформації економічної науки у XXI ст. : перспективи нової парадигми: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (Київ, 28 – 29 трав. 2019 р.). – Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2019. – 344 с.

СТАРІННЯ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ ТА ЙОГО ЕКОНОМІЧНІ НАСЛІДКИ

*Витвицький О.
студент групи 051-20-1
НТУ «Дніпровська політехніка»,
Науковий керівник: к.е.н., доц. Геращенко С.О.*

Життєздатність і розвиток кожної держави невід’ємно пов’язані зі стабільним демографічним ростом, що насамперед гарантує суспільству подальше відтворення людських поколінь. Впродовж останніх десятиліть в Україні та країнах Європи істотно знизився рівень смертності населення та зросла середня тривалість життя.

Демографічна ситуація в Україні характеризується скороченням народжуваності, зростанням смертності і як результат – старінням населення, що порушує сприятливий демографічний баланс. Старіння населення є одним з найважливіших демографічних процесів, який може призвести до довгострокових наслідків у багатьох країнах світу і в тому числі в Україні.

В Україні кризові 90-і роки та початок ХХІ ст. відзначилися стрімким зростанням частки людей старше працездатного віку, ця тенденція почала проявлятися ще з середини ХХ століття. Науковий аналіз виявлених тенденцій полягав у формулюванні сутності проблеми старіння та ймовірних наслідків у демографічній та соціально-економічній сфері.

Також Україна вже відноситься до країн з достатньо високим рівнем старіння населення, так, за значенням частки осіб віком 60 років і старше у загальній чисельності населення, наша країна посідає 11 місце у світі за даним показником.

Солідарна нині система через кілька років буде не здатна забезпечити виплату гідних пенсій, а тому слід зіграти на випередження та подумати про довгострокові перспективи через зменшення тіньового сектору, підвищення пенсійного віку та скасування спецпенсій тощо.

Використана література

1. Населення України. Імперативи демографічного старіння [Текст] / за ред. Е. Лібанової. – К. : АДЕФ-Україна, 2014. – 288 с.
2. Населення України. Імперативи демографічного старіння [Текст] / Інститут демографії та соціальних досліджень ім. М. В. Птухи НАН України. — К. : АДЕФ- Україна, 2014. — 288 с.
3. Гнибіденко І. Демографічні аспекти національної безпеки держави [Текст] / І. Гнибіденко // Україна: аспекти праці. – 2007. – № 5. – 185 с.
4. Демографічні перспективи України до 2026 року [Текст] / Інститут економіки НАН України. – К., 1999. – 55 с.

ІНФЛЯЦІЯ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ

*Ведернікова Л. С.,
студентка групи 073–19ск – 1.
НТУ «Дніпровська політехніка».
Науковий керівник: к.е.н., доц. Гузенко І. Ю.*

Проблема інфляції – одна з найдавніших у житті суспільства: знецінення грошей відбувалося ще в античний період. По мірі розвитку грошових систем, масштаби і форми прояву інфляції в економічних системах також змінювались. Вивчення причин інфляції, а також особливості інфляційних процесів, механізм їх впливу на соціально-економічний розвиток сьогодні залишаються в числі основних напрямів дослідження економіки.

Найчастіше поняття «інфляція» трактують як зростання загального рівня цін [1, с.107]. Однак за своєю природою вона стимулює технологічний процес, відіграє ключову роль у конкуренції між підприємцями за всі види ресурсів. Найбільш дискусійним є питання, чи за будь-яких причин зростання цін можлива інфляція. Не варто зводити до причин і наслідків інфляції купівельну спроможність номінальних доходів та динаміку грошових мас – для об'єктивних суджень і висновків досліджують як рівень та структуру сукупного попиту так і сукупної пропозиції. Залежно від того, з якого боку здійснюється тиск на ціни – з боку пропозиції чи з боку попиту, виділяють два види інфляції: інфляцію витрат та інфляцію попиту [1, с.108]

Теоретичні підвалини інфляції у своїй більшості підходів гуртуються на положенні, що причиною зміни цін є зміни у пропозиції грошей. Цей принцип сформульований найвідомішим представником сучасного монетаризму М. Фрідманом: «Інфляція є усюди та завжди грошовим феноменом». Розходження починаються на етапі з'ясування причин зростання маси грошей. На відміну від Кейнса та його попередників, Фрідман припустив, що на попит на гроші впливають ті ж чинники, що і на будь-який актив.

Україна не розробила чіткої, розміченої в часі програми кардинальної ринкової трансформації економіки та інших сфер суспільства, а проводила свої реформи скоріше шляхом «спроб і помилок», за якого «спроби» зводилися переважно до підтримки будь-якою ціною «на плаву» старого виробничого потенціалу, а «помилки» – до неймовірного роздування бюджетних витрат на ці цілі. Чим довше утримувалась така ситуація в економіці, тим могутнішим генератором інфляції вона ставала [2, с.95].

Зниження обмінного курсу гривні насамперед вплинуло на динаміку базового ІСЦ. Впродовж всього 2014 року спостерігалось знецінення гривни. Це показано на графіку «Історія обмінного курсу USD/UAH (\$/грн.) за 2014 рік», коли гривня з початку року знецінилася до долара США за офіційним курсом майже удвічі, до 15,82 грн./дол. з 8,23 грн./дол. (рис.1) [2,с.96].

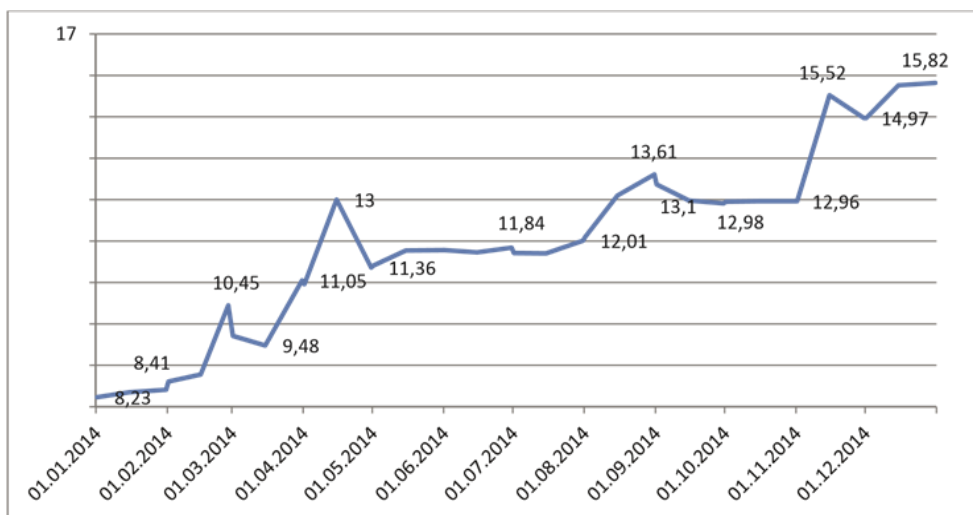

Рис. 1. «Історія обмінного курсу USD/UAH (долар США/гривня) за 2014 рік» [2, с.96].

Девальвація гривні в Україні за перше півріччя 2014 р. становила більш як 60% проти того, що було рік тому, але девальвація і зростання тарифів забезпечили 19% інфляції. З моменту введення гривні в обіг у 1996 р. вона різко девальвувала двічі: у 1998 р. – до близько 5 з 1,8 грн. за дол, а також наприкінці 2008 р. – до 8 грн. за дол. Таким чином, з викладеного вище видно, що інфляція – це складний багатопрофільний процес, який впливає на ціноутворення та завдає серйозної шкоди економіці країни.

Інфляція неодмінно призводить до кризи державних фінансів. Через неї реальна вартість доходів бюджету постійно зменшується, тому державі доводиться зменшувати свої витрати. Заходи по оздоровленню фінансової ситуації в Україні дадуть позитивні результати лише за умови початкового, обов'язкового і суттєвого оздоровлення фінансів базової ланки економіки – фінансів підприємств та організацій, ефективного стимулювання ділової активності та підприємництва, продукуючого процесу.

Антиінфляційна політика змінюється і коригується залежно від ситуації в економіці. Нині одним із пріоритетних завдань стратегії й тактики економічної політики в Україні є розробка антикризової програми, яка покликана убезпечити країну від впливу інфляційних процесів, що відбулися у 2014 році. Передусім – це проблема цін на продовольчі товари, енергоресурси, вплив монополій на ціноутворення, стабілізування курсу гривні.

Використана література

1. Макроекономіка: Підручник. Тема 25. Інфляція та антиінфляційне регулювання / Н. Шелудько // Економічна теорія. - 2014. - № 2. - С. 106-119. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecte_2014_2_10
2. Вдовиченко Н.Є. Інфляція та її вплив на економіку України / Н. Є. Вдовиченко // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. Серія. Економічні

ПРОБЛЕМИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

*Гринь С.О.,
Студентка групи 076-20-4
НТУ «Дніпровська політехніка»
Науковий керівник: к.е.н., доц. Геращенко С.О.*

Термін «економічна безпека» з'явився під час «великої депресії» внаслідок економічної кризи, яка відбулася у 1929-1933 роках. Його історично пов'язують з ім'ям американського президента Ф. Рузвельта, який започаткував розвиток даної економічної категорії. Він вважав, що «справжня особиста свобода неможлива без економічної безпеки і незалежності»[1].

«Новий курс» Ф.Рузвельт почав з прийняття ряду законів, що були спрямовані на зміцнення економічної безпеки США, а саме забезпечували підтримку державою фінансової та банківської системи, регулювали інфляцію, гарантували плідотворний розвиток сільського господарства і промисловості. Загалом ці заходи спрямовувались на подолання існуючої кризи та відродження економічних можливостей країни [3].

Процес утворення економічної безпеки України розпочався з розпаду СРСР та зі здобуття країною суверенітету. Формування нових незалежних держав у 90-х рр. ХХ ст. спричинило створення ними національної, і, відповідно, економічної безпеки[3].

У 1997р. було ратифіковано Концепцію національної безпеки України. Хоча станом на сьогодні вона вже втратила свою чинність, саме в ній вперше було сформульовано сутність поняття «національна безпека», визначено її предмети та засади, першочергові національні інтереси держави. Також увага приділялася загрозам національній безпеці України, та методам їх уникнення: було визначено напрями державної політики відносно національної безпеки України.

У монографії В.Т. Шлемка, І.Ф. Бінька «економічна безпека» розглядається як «стан національної економіки, який дозволяє зберігати стійкість до внутрішніх і зовнішніх загроз і здатний задовольнити потреби особи, сім'ї, суспільства, держави» [2, с. 8]. У цій роботі науковці виокремлюють три головні засади економічної безпеки:

– економічна незалежність – спроможність держави контролювати національні ресурси, використовувати свої більш сильні сторони для входження до міжнародної торгівлі на рівних правах з конкурентами;

– гнучкість і сталість національної економіки – вміння протистояти зовнішнім дестабілізуючим факторам, забезпечення надійності кожного з

елементів економічної системи, захист інтересів суб'єктів підприємницької діяльності;

– спроможність самостійно розвиватися – здатність втілювати в життя та боронити національні економічні інтереси без втручання ззовні. Можливість забезпечувати постійний прогрес у всіх сферах економічного життя країни [2].

Коливання економіки перш за все спричиняють внутрішні та зовнішні загрози, що, як наслідок, знижує рівень економічної безпеки держави. До зовнішніх загроз належать:

— відсутність стабільності національної валюти, що є результатом кризової ситуації в економіці;

— зменшення іноземних інвестицій;

— нестійкі умови зовнішньої торгівлі;

— постійний ріст зовнішнього боргу, що тяжіє над економікою держави.

До основних внутрішніх загроз відносяться:

— проблеми з впровадженням будь-яких інновацій, пов'язані з недостатньою кількістю ресурсів, бюджету тощо;

— відсутність ефективної системи контролю та регулювання економічної ситуації в країні;

— низька конкурентоспроможність товарів;

— високий рівень корупції;

— низький рівень життя населення;

— витік капіталу за кордон.

На базі викладеного матеріалу можна зробити висновок, що в Україні досі не існує ефективної стратегії забезпечення належного рівня економічної безпеки, яка б враховувала всі можливі загрози та проблеми, а також могла б гарантувати динамічний розвиток держави та забезпечити її відповідність міжнародним нормам. Для вирішення цього питання необхідно провести детальний аналіз усіх негативних факторів, які безпосередньо впливають на стан економічної безпеки країни та розробити план їх усунення. Також потрібно приділити належну увагу способам прогнозування потенційно можливих загрозі методам попередження повторного виникнення наразі існуючих проблем.

Використана література

1. FranklinDelanoRuzvelt: Spravochnik. URL: <http://www.loc.gov/rr/program/bib/presidents/fdroosevelt/index.html>
2. Шлемко В.Т., БінькоІ.Ф. Економічна безпека України: сутність і напрямки забезпечення. Монографія. – Київ: НІСД. –1997. –144 с.
3. В. В. Третяк, Т. М. Гордієнко Економічна безпека: сутність та умови формування. Економіка та держава. Наукова стаття. – 2010. – №1. – С. 6-8.

СИЛЬНА ДЕРЖАВА: СУТНІСТЬ ТА ФАКТОРИ ФОРМУВАННЯ (за творами Ф. Фукуями)

*Дадіверін І. С.,
студент групи 052-18-1.
НТУ «Дніпровська політехніка».
Науковий керівник: к.е.н., доц. Гузенко І. Ю.*

Сучасні економічні системи базуються на поєднанні двох механізмів регулювання економіки – держави і ринку. Починаючи з кейнсіанської революції економічна наука намагалася вирішити питання про оптимальне співвідношення цих складових, перевівши предмет дискурсу в площину вирішення питання щодо того, скільки потрібно держави, щоб економіка працювала найбільш ефективно. Ці пошуки привели до того, що переважна більшість науковців почала вести мову про межі державного впливу на економіку, а точніше масштаб функцій, який вона виконує поряд з ринком. Однак питання ефективності економічних систем має бути більш широким і ставитися щодо дієвості держави, її спроможності виконувати свої економічні функції. Таким чином, питання постає щодо сили держави.

Проблеми сильної держави піднімалися в роботах М. Вебера, В. Ойкена, Ф. Хайека, Д. Харві, однак більш предметно вони були розглянуті Ф. Фукуямою. Вперше поняття сильної держави Ф. Фукуяма використав у своїй роботі «Кінець історії», проте якщо там він характеризував сильну державу тільки як тимчасову перешкоду на шляху до демократичного суспільства. Безпосереднім предметом аналізу сильна держава стає в його однойменній роботі, яка побачила світ у 2004 р., де дослідник намагається дослідити, які вона дає переваги суспільству.

У вступі до цієї книги Ф. Фукуяма стверджує, що слабкі, некомпетентні чи неіснуючі уряди є джерелом серйозних проблем, особливо у світі, що розвивається. Слабкість або відсутність державності тягнуть за собою низку проблем: тероризм, імміграцію, крайню бідність, СНІД тощо. Дослідник переглядає взаємозв'язок економіки та політики і приходить до висновку, що сильна держава запобігає процесу розпалювання конфліктів і стає корисним придбанням слабо розвинених країн. Така думка є свідченням еволюції поглядів Ф. Фукуями, який у 90-ті рр. ХХ ст. виступав активним поборником мінімальної ролі держави у житті суспільства і, особливо, економіки. Надмірно сильний уряд, на його думку, призводив до придушення громадянського суспільства, деформації ринкових відносин і навіть виникнення «злочинних спільнот». Крім того, Ф. Фукуяма відмовляв державі у її вирішальній ролі в успішному становленні економіки таких східних держав, як Японія, Корея, Тайвань.

Поява книги «Сильна держава: Управління та порядок у ХХІ столітті» стала справжньою несподіванкою, адже в ній дослідник переглянув свої позиції щодо необхідного ступеня централізації держави. В ній він розмірковує про створення національної держави. Вирішення таких проблем, як здійснення

управління в слабких державах, зміцнення їхньої демократичної легітимності і створення самодостатніх політичних інститутів, стають основоположними в сучасній міжнародній політиці для будь-якої країни. Зокрема, у США зусилля у цьому напрямі отримали назву «побудова національної держави». Ймовірно, цей термін відображає досвід нації в цій сфері, коли культурна та історична ідентичність формується переважно політичними інститутами – конституціоналізмом та демократією. Європейцям властива обережність у визначенні різниці між державою і нацією. Вони вважають, що побудова національної держави у сенсі створення соціальної структури, що спирається на історію та культуру, не може реалізовуватися жодною зовнішньою силою. Якщо при цьому виникає нація, то це переважно результат везіння, а не побудови державного апарату. Як би не відрізнялися між собою підходи американців і європейців, головне, на що робиться наголос – це врахування впливу інститутів. «Ми знаємо, – говорить Ф. Фукуяма, – як транспортувати ресурси через державні кордони, однак правильне функціонування суспільних установ вимагає певного менталітету населення і здійснення певного комплексу заходів, оскільки в протилежному випадку воно буде зустрічати супротив» [1, с.5].

Першість віддається політичним інститутам, які закладають фундамент для реалізації економічних функцій держави. Ф. Фукуяма показує (і це не є загальноприйнятна точка зору серед економістів), чим відрізняється сфера державного впливу на економіку і, власне, сила держави. Сфера державного впливу окреслюється функціями, які виконує держава в економіці, а саме: економічна стабільність, соціальна справедливість, надання суспільних благ, регулювання міжнародної економічної діяльності. Однак для того, щоб держава могла реально виконувати ці функції, вона має володіти важелями примусу економічних суб'єктів до виконання «правил гри». Звідси стає зрозумілим, чим відрізняються між собою сфера державного впливу, яка передбачає, що на державу покладаються різні функції і цілі, і сила державної влади, або його здатність планувати й проводити політичні курси, забезпечувати слідування законам чесно й відкрито [1, с.21]. Цілком зрозуміло, що без ефективних політичних інститутів цього досягти неможливо.

Питання, які підійняв Ф. Фукуяма в своїй роботі «Сильна держава», є надзвичайно актуальними, оскільки з теоретичної точки зору вирішують проблему взаємозв'язку економіки і політики, а з практичної – дозволяють побудувати більш ефективні економіки. Для економіки України проблема сильної держави є надзвичайно актуальною, оскільки ми маємо слабку державу, яка виявилась нездатною забезпечити реалізацію розпочатих нею ж самою ринкових реформ. А отже, без розбудови ефективних політичних інститутів, які спираються на суспільний консенсус, вирішити проблеми економіки неможливо.

Використана література

1. Ф. Фукуяма. Сильное государство: Управление и мировой порядок в XXI веке. – М.: АСТ, 2007. – 220 с.

АГРАРНИЙ СЕКТОР ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

*Єрак О.
студент групи 051-20-1
НТУ «Дніпровська політехніка»,
Науковий керівник: к.е.н., доц. Геращенко С.О.*

В умовах євроінтеграції економіки України перед сільським господарством та агропромисловою галуззю взагалі, які традиційно вважаються важливими ланками національної економіки, постають нові задачі щодо зростання та стимулювання експортного потенціалу та запобігання ризикам, що обмежують можливості українських виробників агро-продукції.

На території України зосереджено чверть усіх запасів чорнозему на планеті. Чорноземні ґрунти при правильній обробці дають найбільшу кількість врожаю. Але на сьогоднішній день – в Австрії на їх бідних на гумус ґрунтах врожайність тієї ж пшениці досягає 60 центнерів з одного гектару, але по Україні середній показник навіть у кращі роки – 38-40 центнерів. Це свідчить, що важливим у сучасній сфері сільськогосподарського виробництва є навіть не унікальність землі, а можливість використання сучасної високопродуктивної техніки та технологій.

З закордонного досвіду, прогресивний розвиток галузевої структури продовольчого комплексу припускає підвищення питомої ваги першої, і особливо третьої сфери агро-продовольчого комплексу. Одним з найефективніших у світі є продовольчий комплекс США. Його особливістю є те, що третя сфера АПК поєднує не тільки переробку та збереження сільськогосподарської продукції, але також її збут за наявності розвиненої збутової інфраструктури. У вартості кінцевої продовольчої продукції агробізнесу США частка першої сфери склала в 2019 році 14%, другої - 10% і третьої - 76%.

Подальше входження до світового економічного простору, посилення процесів глобалізації, лібералізації торгівлі вимагають адаптації до нових та постійно змінних умов, а відповідно – подальшого удосконалення аграрної політики.

Аграрне виробництво України вимагає перегляду стратегічної лінії в розробці нової техніки і технології для сільського господарства й інших галузей агропромислового комплексу. Необхідне створення таких систем, у яких досягалася б оптимальна взаємодія чотирьох компонентів: людина - машина - технологія – середовище [1].

Одним з нововведень у аграрній політиці є відкриття ринку землі сільськогосподарського призначення 1-го липня 2021. Варто зазначити, що до 1 січня 2024 року її зможуть купити тільки фізичні особи-громадяни України і не більше 100 га. Іноземці будуть здатні купити тільки після рийняття відповідного рішення, яке повинно зняти відповідний мораторій. Тож, міф про те, що всю землю одразу придбають іноземні гіганти-агрохолдинги підлягає спростуванню.

Але скасування цього мораторію має свої плюси і мінуси. До позитивних наслідків відносять: поява нових інвестицій, зростання ВВП з 0,6% до 1,6%. До негативних можна віднести занепад зрошуваного землеробства, ускладнення процедури залучення додаткових інвестицій через позбавлення можливості у певних ситуаціях отримувати банківські кредити для розвитку агробізнесу, формування сірого ринку землі - земельні ділянки державної та комунальної власності можуть передаватися у користування нелегально [2].

Дослідження показують, що при наявному збільшенні обсягів агропромислового виробництва в Україні відбулося зростання експорту сільськогосподарської продукції. За підсумками 2019 року Україна експортувала агропродовольства на суму \$22,4 млрд, побивши рекордний показник 2018 року у \$18,8 млрд. Таким чином, Україні вдалося другий рік поспіль оновити історичний рекорд аграрного експорту. За минулий рік частка продукції склала 44,6% у загальному експорті з країни [3]. Так, зовнішньоторговельний обіг харчової та аграрної продукції сягнув більше половини минулорічного показника і становить \$ 15,5 млрд, що дорівнює 44,2% у загальній структурі українського експорту [4].

Отже, аграрний сектор України повинен стати провідною ланкою в економіці та просувати внутрішнє виробництво на міжнародні ринки. Для досягнення цієї мети необхідно змінити систему оподаткування аграрного сектору; вдосконалити державний контроль та відносини оренди; створити ефективну логістичну систему; контролювати ринок сільськогосподарської продукції та низку інших заходів. Доцільність відкриття ринку землі сільськогосподарського призначення не викликає сумнівів, але таке нововведення треба робити послідовно та зважено: недопущення продажі землі за ціною, нижчої її справедливої вартості, недопущення неконтрольованого перерозподілу ринку землі та правової невизначеності.

Використана література

1. Воробйов Є. М. Економічна теорія : посібник вищої школи [Текст] / Є.М. Воробйов, А.А. Грищенко, В.М. Лісовецький ; під заг. ред. Є.М. Воробйова. – К. : Вища школа, 2001. – 442 с.

2. Плюси та мінуси: хто виграє від дії мораторію на продаж землі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/zemelne-agrarne-pravo/plyusi-ta-minusi-hto-vigrae-vid-diyi-moratoriyu-na-prodazh-zemli.html>.

3. Україна експортувала продуктів АПК на рекордні майже \$22,5 млрд в 2019 році [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://mind.ua/news/20207895-ukrayina-eksportovala-produktiv-apk-na-rekordni-majzhe-225-mlrd-v-2019-roci>.

4. Аграрний експорт України — 2018-2020 роки: сировина, харчова продукція, зерно, рослинництво, молочка, тваринництво [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://agropolit.com/spetsproekty/843-agrarniy-eksport-ukrayini--2015-2020-roki-sirovina-harchova-produktsiya-zerno-roslinnitstvo-molochka-tvarinnitstvo>.

ЕКСПЕРЕМЕНТАЛЬНА ЕКОНОМІКА В.СМІТА

*Іванова О.О., Маркін Д.С.,
студенти групи 073-20-1,
НТУ «Дніпровська політехніка».
Науковий керівник: д.е.н., проф. Пилипенко Г. М.*

Сучасний стан розвитку економічної науки вимагає побудови нової парадигми наукових досліджень, яка б базувалася на принципах міждисциплінарності. Оскільки основними суб'єктами економіки є люди, що приймають рішення, то фокус має бути зміщений на врахування психологічних особливостей поведінки економічних суб'єктів. Вагомий внесок у вирішення цього завдання вніс В. Сміт, який заснував експериментальну економіку і отримав Нобелівську премію за те, що зміг довести, що економіка є наукою, яка теж потребує не тільки теоретичних версій, але й практичних. Тож, таким чином В. Сміт дивився на поведінку економічних суб'єктів у різних обставинах, а потім проводив аналогію з ринком та робив важливі висновки, якими зараз користується багато людей, не замислюючись, що раніше такого навіть не існувало.

В. Сміт розумів, що найкращий спосіб вивчити поведінку ринкових суб'єктів є проведення над ними експериментів. Першим із них, була перевірка теорії щодо ринкової рівноваги, яку дослідник модифікував, вважаючи, що прибутковість окремих фірм також залежить від форми подачі товару, від місця знаходження торгової точки тощо. Тож вчений поділив усіх учасників експерименту на продавців та покупців, після чого кожна людина намагалася укласти угоду в свою користь, але тільки деякі прийшли до висновку, що треба щось міняти із зовнішніх факторів впливу [1].

Також В. Сміт робив експерименти, розробляючи ринкові механізми, довівши, що споживачі не мають можливості обирати собі постачальників на оптовому ринку електроенергії, адже у платіжках враховуються в кінці роботи витрати на передачу енергії, витоків і інших втрат. Але, незважаючи на це, постачальники завжди думали про те, яким чином у людини забрати якомога більше грошей, а не про те, як скоротити витрати свого споживача та запропонувати найкращий варіант. Коли в експлуатацію було введено електроприлади для подвійних тарифів, їх постачальники навіть не пропонували, адже це дешевше. В. Сміт за допомогою експериментальної економіки довів, що два тарифи на електроенергію відносяться до альтернативних ринкових механізмів. Постачальник має збільшувати обсяг пропозиції, щоб споживач мав право вибору [2].

Перевірка теорії аукціонів дозволила експериментальним способом перевірити правильність визначення оптимального обсягу виробництва суспільних благ згідно з правилом одностайності. Вченим було визнано, що ефективність досвіду зростає разом із розширенням чисельності групи людей. Ще у 1977 р. він запропонував механізм аукціону, за якого виборцям потрібно було обирати та проявляти готовність сплачувати як податки, так і кількість

суспільного блага. В ході експерименту, якщо кількості благ та суми податків не близьаться до середнього, то їм надається можливість переобрати один з параметрів. В кінці кінців, обирається та сама оптимальна сума податків та кількість суспільного блага [3].

В. Сміта також цікавила тема виникнення цінових бульбашок (перевищення фактичної вартості активу над фундаментальною вартістю). Він зібрав досвідчених трейдерів та надав їм доступ до симуляції біржових торгів з функцією покупки з маржею. Вчений вже проводив цей експеримент з студентами, та знав, що коли ціна активу ставала більшою, ніж його фундаментальна вартість і продовжувала зростати, то люди у паніці починали його активно купувати. Внаслідок цих дій ціна ще більше зростала, але у певний момент бульбашка лопається. Через те, що покупки були здійснені з використанням маржі, більшість людей ставали банкрутами. У досвідчених трейдерів ця проблеми не повинна була виникати, але навіть досвідчені гравці ринку зробили велику цінову бульбашку. Таким чином, у цьому питанні і студенти і трейдери повели себе однаково [4].

Експериментальна економіка мала велике прикладне значення. Завдяки дослідженням В. Сміта багато постачальників товарів покращили своє економічне становище підвищенням рівня доходу, а споживачі почали обирати товари з більшою корисністю, тому що змогли робити більш обґрунтований вибір. Крім цього для учасників ринкових угод відкрилися широкі можливості експериментальним шляхом встановлювати таку ціну на ринку, яка дозволяла максимізувати прибуток. Теорія цінових бульбашок дозволила передбачати майбутні зміни кон'юнктури фінансових ринків.

Використана література

1. Абдулина А. К., Меркулова Т. В. Экспериментальная экономика и проверка экономических гипотез: результаты эксперимента «общественное благо». URL: <http://dspace.univer.kharkov.ua/bitstream/123456789/6674/2/Abdulina.pdf1>
2. Smith V. L Experimental Studies of Discrimination versus Competition in Sealed Bid Auction Markets // The Journal of Business, 1967, pp. 56 – 84. – URL: <https://www.jstor.org/stable/2351305>
3. Rassenti S., Smith V. Bulfin R. A Combinatorial Auction Mechanism for Airport Time Slot Allocation // Bell Journal of Economics, 1982. – vol. 13 – issue 2 – pp. 402-417. URL: https://econpapers.repec.org/article/rjebellje/v_3a13_3ay_3a1982_3ai_3aautumn_3ap_3a402-417.htm
4. Suchanek G., Williams A., Smith V. Bubbles, Crashes and Endogenous Expectations in Experimental Spot Asset Markets //, Econometrica, 1988 – vol. 56 – pp. 1119-1151. – URL: <http://www.jstor.org/stable/1911361>

СУЧАСНИЙ СТАН ГРОШОВОГО ОБІГУ В УКРАЇНІ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА ЕКОНОМІКУ

*Колеснікова А. О.,
студентка групи 032-18-1,
НТУ «Дніпровська політехніка».
Науковий керівник: д.е.н., проф. Пилипенко Г. М.*

На сьогоднішній день в Україні має бути вирішено безліч економічних проблем, однією із яких є раціональна організація грошового обігу. [1]. Грошові відносини представляють собою складну систему. Усі форми грошей формують грошовий оборот. Система організації, яка визначає грошовий оборот – це банківський сектор з центральним банком. Центральний банк є емісійним центром країни, це єдиний орган, який визначає правила організації грошового обігу, контролює діяльність комерційних банків.

Вирішення проблеми організації грошового обігу повинне здійснюватися Національним банком України. Його дії спрямовані, з одного боку, на вдосконалення готівкового грошового обігу (включаючи підтримку стабільності національної грошової одиниці, вдосконалення процедур випуску і вилучення грошей з обігу, визначення оптимального співвідношення монетарних агрегатів до валового внутрішнього продукту (ВВП), їх структури, таргетування інфляції та ін.), а з іншого боку – на розвиток безготівкового грошового обігу (зокрема, удосконалення безготівкових розрахунків, ширше використання банківських платіжних карток, електронних грошей, цифрових грошей) [1].

Звичайно, потрібно визначити основні тенденції у процесі руху грошей, до яких в сучасних умовах можна віднести:

1. Визначальний вплив центральних банків у організації грошового обігу.
2. Перевага безготівкового обігу над готівковим.
3. Стрімка поява та розповсюдження нових електронних інструментів розрахунку.

Зрозуміло, що через науково-технічний прогрес з'являються інноваційні продукти для здійснення платежів. Їх поява викликана новими потребами країн, зокрема потреба ефективності, надійності, швидкості, зручності, ін. Часто електронні гроші виникають як напрям діяльності великих високотехнологічних корпорацій. Тож можна визначити потенційні переваги від використання електронних грошей, а саме: швидкість транзакцій, можливість анонімного безготівкового розрахунку, доступ до електронної комерції, зручне використання грошей не виходячи з дому, тобто ще більша економія часу.

На сьогодні спостерігається значне зростання обсягу електронних грошей у світі. За даними Європейського центрального банку на 2018 рік загальний обіг електронних грошей становив 10179 млн євро [2]. Більшість українців продовжують використовувати готівку, мають стійку довіру тільки до неї. Це доводить те, що вартість готівки, яка є в обігу в Україні, сягає 425 мільярдів гривень (за даними Національного банку на 1 січня 2020 року) [3]. Тобто існує

значний відрив від інших країн. Це обумовлено відривом в технологіях і засобах безготівкових розрахунків та відношенням населення до таких розрахунків. Так, у готівкових розрахунків є свої переваги: абсолютна ліквідність, універсальність готівки як платіжного засобу, легкість використання, обов'язковість до приймання при здійсненні платежів на всій території держави у будь-який час (адже електронні системи доступні не всюди і можуть виникати збої у системі).

Необхідно створити умови для надходження грошових коштів до банківської системи, врегулювати співвідношення функціонування готівкових та безготівкових розрахунків, покращити системи електронних грошей. Так, для багатьох оплата готівкою – це швидше, зручніше і простіше, і це головний бар'єр для розвитку безготівкового грошового обігу. Більш активне використання безготівкових грошей стримує і низька поінформованість громадян про безпеку транзакцій. Наша держава також значно відстає від розвинених країн за кількістю POS-терміналів для здійснення платежів в торговельній мережі, кількістю безготівкових операцій серед населення. Не всі торговельні підприємства приймають оплату платіжними картами. Крім того, готівка потребує великих витрат країни на її перевезення, охорону, запобігання злочинам. Банки повинні дбати про захист купюр від фальшивомонетників, вилучати з обігу підроблені грошові знаки, часто змінювати непридатні банкноти [3]. Повсюдне впровадження безготівкових платежів може допомогти скоротити тіньову економіку, що значно гальмує економічний розвиток країни. Велика кількість готівкового грошового обігу пов'язана зі збільшенням тіньового грошового обігу, уникненням податків, відмиванням грошей, які скриваються від країни та злочинністю.

Підводячи підсумок, зазначимо, що розширення безготівкових розрахунків покращить економіку країни. Населенню необхідно пояснювати переваги використання різних електронних засобів платежу. Розвиток зручних і цікавих для споживачів електронних платіжних засобів зацікавить громадян. Має бути здійснено удосконалення організації грошового обігу в системі Національного банку (зокрема покращення технологій). Безготівковий грошовий обіг допоможе закону слідкувати за грошима, адже там все чесно і прозоро.

Використана література

1. Чайковський Я. І. Грошовий обіг в Україні: сучасний стан, проблеми та напрями удосконалення організації [Електронний ресурс] / Я. І. Чайковський. – Режим доступу: <http://sf.tneu.edu.ua/index.php/sf/article/view/1060>
2. European Central Bank - Statistical Data Warehouse [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sdw.ecb.europa.eu>
3. Національний банк України. Грошово-кредитна та фінансова статистика, січень 2020 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/groshovo-kreditna-ta-finansova-statistika-sichen-2020-roku>

[Название документа]

[ПОДЗАГОЛОВОК ДОКУМЕНТА]

ПИЛИПЕНКО ГАННА МИКОЛАЇВНА

Вивіз капіталу – найбільш характерна риса міжнародних економічних процесів ХХ століття, коли темпи його зростання почали перевищувати темпи зростання міжнародної торгівлі. Змінюються напрямки руху капіталу: якщо раніше, до другої світової війни, капітал рухався переважно у слаборозвинені країни (колонії), то тепер три чверті всіх іноземних інвестицій приходиться на розвинені країни світу. Причиною цього є високий розвиток в розвинутих країнах обробної промисловості і фінансових систем, куди і експортується основна маса капіталу. Скорочення обсягів вивезення капіталу у слаборозвинуті країни пояснюється також зростанням їх заборгованості. Дедалі більш важливими елементами вивозу капіталу стає розміщення цінних паперів в міжнародних фінансових центрах і депозитно-кредитні операції транснаціональних банків. Сьогодні помітною і важливою в міжнародному русі капіталів є чітка тенденція до збільшення частки прямих інвестицій порівняно з портфельними. Також суттєвий вплив на динаміку змін структури та розміри міжнародного руху капіталів останніх років здійснює глобальна пандемія COVID-19.

У найбільш широкому значенні міжнародний рух капіталу - це приміщення і функціонування капіталу за кордоном, насамперед з метою його самозростання. Основною причиною експорту (вивозу) капіталу за кордон є його відносний надлишок. Це знаходить прояв в насиченні внутрішнього ринку такою кількістю капіталу, коли його застосування на національному ринку не приносить прибутку, або веде до його зменшення. Пошук сфер прибуткового вкладення капіталу штовхає за межі національної економіки [1].

Переважна більшість країн використовують закордонні інвестиції для індустріалізації, підвищення наукомісткості виробництва та зайнятості населення. Країни-експортери капіталу за рахунок цього збільшують свою економічну могутність. Характерні риси сучасного етапу міжнародного руху капіталу визначаються під безпосереднім впливом економічної глобалізації та постіндустріалізації, які створили для нього ефективно інформаційне, мережево-комунікаційне та технологічне підґрунтя (Інтернет) і відкрили просторово-організаційні можливості для формування надпотужного глобального (транснаціонального) фінансового капіталу.

Капітал вивозиться, ввозиться і функціонує за кордоном у таких формах:

1. У формі приватного і державного капіталу в залежності від того вивозиться він приватними або державними організаціями і компаніями.
2. У грошовій і товарній формах. Наприклад, вивозом капіталу можуть бути машини й устаткування, патенти і ноу-хау, якщо вони вкладаються в статутний капітал створеної за кордоном фірми, або можуть бути товарні кредити.
3. У короткостроковій (звичайно термін до 1 року – банківські депозити і засоби на рахунках інших фінансових інститутів, короткострокові позики і кредити) і довгостроковій формах (прямі і портфельні інвестиції, довгострокові позики і кредити).

4. У позиковій і підприємницькій формі. Позиковий капітал приносить його власникові дохід в основному у вигляді відсотка по внесках, позикам і кредитам, а капітал у підприємницькій формі – переважно у вигляді прибутку (див. напр. [2]).

Міжнародний рух капіталу має неоднозначні наслідки як для країн-експортерів, так і для країн-імпортерів капіталу. Для країн, які вивозять капітал, позитивними наслідками цього процесу є:

- розширення ринків збуту вітчизняних товарів і послуг;
- отримання прибутків від інвестицій; вплив на зовнішню політику країн-експортерів;
- вигода від поглиблення процесу міжнародного поділу праці; можливість використання дешевих ринків робочої сили й інші економічні та неекономічні вигоди.

Негативними наслідками цього процесу є погіршення платіжного балансу (до моменту повернення у країни всіх або частини прибутків від експорту капіталу); звуження ринку праці та ринку робочої сили в національній економіці: збереження або модифікація в необхідному напрямі економічної системи.

Позитивними наслідками міжнародного руху для країн-імпортерів є:

запровадження досконаліших технологій і техніки, передових форм організації виробництва;

- зменшення рівня безробіття; притік іноземної валюти;
- прискорений розвиток існуючої економічної системи або удосконалення (таким шляхом розвивалась економіка Сінгапуру, Південної Кореї, Тайваню та інших нових індустріальних країн).

Негативними наслідками цих процесів є поступова втрата контролю над частиною підприємств, галузей; посилення іноземного впливу у сфері військово-стратегічних і політичних інтересів. Також, як свідчить практика міжнародного руху капіталів, значні обсяги дешевих фінансових ресурсів давали змогу урядам деяких країн не проводити необхідні економічні реформи, в результаті чого глобальні фінансові кризи зробили їх економіки ще більш залежними від зовнішнього фінансування.

Використана література

1. Боришкевич О. Міжнародний рух капіталу та проблеми зовнішньої заборгованості // Світова економіка – 2012. – С. 40 -47.

2. Світова економіка Підручник А. С Філіпенко, О. І. Рогач, О. І. Шнирков та ін. – К Либідь, 2000. – 582 с.

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ КРЕДИТНО-ГРОШОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Кудрявцев М. І.

студент групи 292-19-1.

НТУ «Дніпровська політехніка».

Науковий керівник: д.е.н., проф. Пилипенко Ю.І.

Протягом останніх років політика держави щодо оздоровлення банківської системи та підтримки курсової стабільності в Україні формувалася в умовах низької ділової активності суб'єктів господарювання, збереження недовіри до банківської системи, повільного відновлення депозитного ринку, скорочення обсягів кредитування реального сектору економіки та погіршення якості кредитного портфеля банків. Ефективність валютно-курсової політики держави обмежувала, серед іншого, недостатньо сприятлива зовнішня кон'юнктура на основні експортні позиції, що провокувало зниження пропозиції валюти на міжбанківському ринку за відносно стабільного попиту.

В сучасних умовах ключовими проблемами банківської системи та грошово-кредитної системи України є:

- збитковість банків та збереження проблеми з їх капіталізацією;
- зростання частки іноземного капіталу в банківській системі понад його оптимального значення для фінансової безпеки держави;
- скорочення валютних надходжень від зовнішньої торгівлі;
- повільне зростання міжнародних резервів;
- вплив капіталу за кордон, у т. ч. шляхом виведення дивідендів, фіктивних експорту та імпорту товарів і послуг;
- зростання грошової маси, передусім готівки в обігу, що може провокувати прискорення темпів інфляції, активізацію попиту на валютному ринку та, як наслідок, девальвацію гривні.

Подальші дії держави, спрямовані на вирішення наявних проблем у грошово-кредитній сфері, мають бути спрямовані на:

- стимулювання з боку НБУ додаткової капіталізації банків їх акціонерами
- забезпечення монетарного суверенітету банківської системи України шляхом поступового зниження частки банків із капіталом іноземного походження
- обмеження продажу банкам державних цінних паперів для активізації кредитування банками бізнесу
- сприяння залученню у банківську систему заощаджень фізичних осіб через підвищення їх довіри до банківської системи країни

Також важливим фактором, що зумовлює нестабільність грошово-кредитної системи нашої країни є високий рівень боргового навантаження на національну економіку внаслідок великого державного боргу України (див. рис. 1).

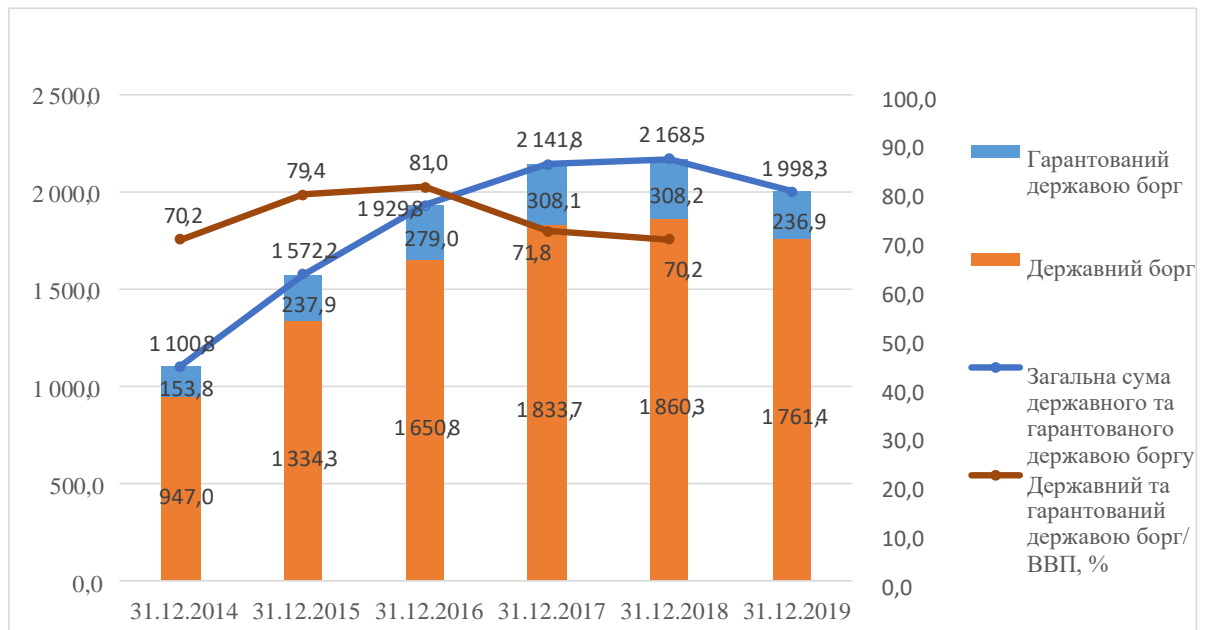

Рис. 1. Динаміка державного та гарантованого державою боргу України за період 2014 – 2019 рр., млрд грн. [1].

Незважаючи на певне зниження абсолютних та відносних показників державного та гарантованого державою боргу України за 2014-2019 рр., боргове навантаження країни залишається значним, що суттєво зменшує фінансові можливості держави для ефективного виконання своїх соціальних та економічних функцій та негативно впливає на стабільність національної валюти.

Використана література

1. Шемаєва Л. Г. Проблеми та перспективи зміцнення стійкості фінансової системи України [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2020-05/rozgornuta-versiya-dopovidi-shemaevoi-l.g.pdf>

ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЕКОЛОГІЧНОГО ВИРОБНИЦТВА В УКРАЇНІ (НА ПРИКЛАДІ КОРПОРАЦІЇ «БІОСФЕРА», м. ДНІПРО)

*Кулініч В. С.,
студент групи 281-20-1,
НТУ «Дніпровська політехніка»
науковий керівник: к.е.н., доц Гузенко І. Ю.*

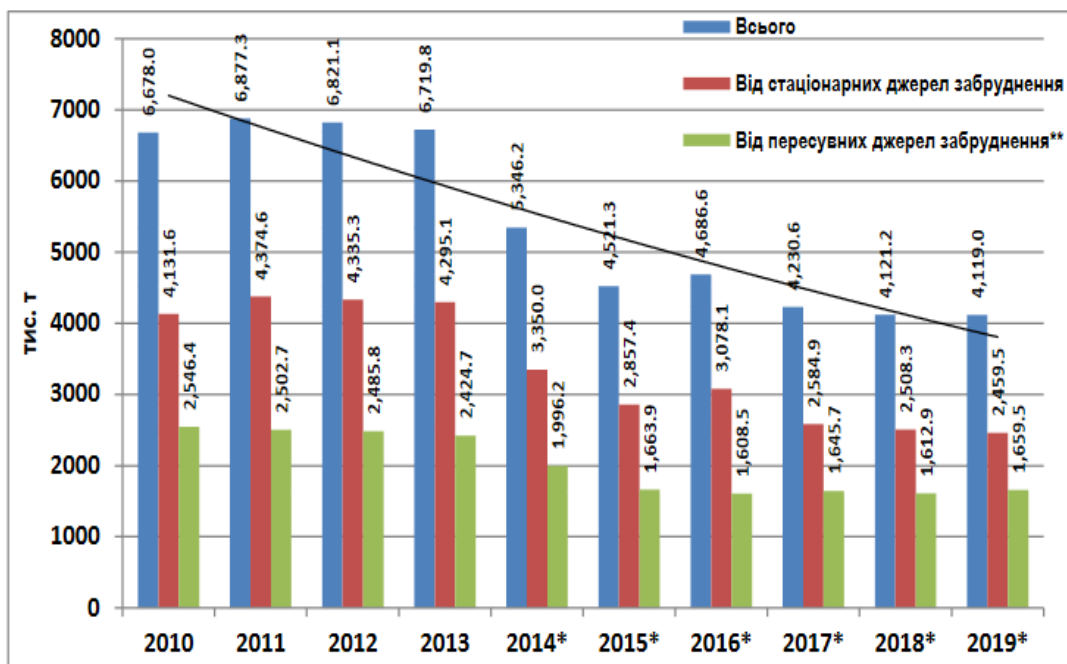
За сучасних умов цілі виробничо-господарської діяльності вітчизняних підприємств повинні відповідати міжнародним стандартам та постійно удосконалюватись в контексті узятих українською державою відповідних

зобов'язань, передбачених Угодою про асоціацію з ЄС, Паризькою угодою та Цілями сталого розвитку ООН до 2030.

Одним з головних факторів забезпечення переходу України до моделі сталого розвитку, згідно з якою економічне зростання, захист довкілля і соціальна справедливість не повинні протирічити одне одному та мають бути взаємозалежними національними цілями, є екологізація виробництва. Під екологізацією розуміють процес послідовного впровадження нової техніки і технологій, нових форм організації виробництва, використання управлінських та інших рішень, які дають змогу підвищити ефективність використання природних ресурсів з одночасним збереженням природного середовища та його поліпшення на різних рівнях [1]. Йдеться не тільки про необхідність зменшення обсягів природних ресурсів, які витрачаються на кожен одиницю продукції, а й зменшення кількості забруднюючих речовин, відходів, утворення яких пов'язане з виробництвом одиниці продукції у кожній галузі виробництва.

Сучасну економіку України, за її структурною будовою, можна охарактеризувати як переважно індустріально-аграрну зі значною часткою енергоємних, ресурсоємних та екологічно небезпечних виробництв. Опис поточного стану довкілля та основні тенденції зміни складових довкілля можуть характеризувати результати впливу вітчизняного виробництва на навколишнє середовище. Динаміка викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря в Україні протягом 2010-2019 рр. (рис. 1) в цілому мала тенденцію до зменшення показників викидів (хоча при цьому не враховані тимчасово окуповані території). Важливо, що основні забруднювачі атмосферного повітря від стаціонарних джерел (на які припадає більше половини забруднень) за видами економічної діяльності у 2019 р. – це: постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря (39,1% усіх викидів); переробна промисловість (36,2%) (у т.ч. металургійне виробництво (30,1%)); добувна промисловість (у т.ч. кам'яного та бурого вугілля) і розроблення кар'єрів (17,0%). Обсяги викидів забруднюючих речовин підприємств зазначених видів економічної діяльності складають більше 92% від загального обсягу викидів в атмосферне повітря в Україні [2]

Незважаючи на зменшення загальних обсягів викидів, протягом останніх років можна спостерігати збільшення кількості випадків, коли викиди від стаціонарних джерел перевищують встановлені максимально допустимі норми. Переважно, це відбувається через порушення технологічних режимів роботи очисного обладнання підприємств, значним збільшенням кількості транспортних засобів з перевищенням терміном експлуатації та повільні темпи впровадження передових та інноваційних технологій – це основні фактори, що спричиняють незадовільний стан якості атмосферного повітря в населених пунктах.

* Без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях.

Рис. 1. Викиди забруднюючих речовин у повітрі в Україні у 2010-2019 роках

Важливим фактором, що впливає на зміну клімату, є обсяги викидів українськими підприємствами у процесі виробництва парникових газів. За даними Міжурядової групи експертів з питань зміни клімату, викиди парникових газів в Україні так само, відбуваються у таких галузях, як енергетика; промислові процеси та використання продуктів; сільське господарство; землекористування та лісове господарство; відходи. Найбільші викиди парникових газів в Україні спостерігаються в енергетиці. У 2018 році частка цієї галузі становила близько 66% від загальної кількості викидів парникових газів. Близько 80% викидів в енергетиці припадає на викиди у сфері спалювання палива, яка охоплює енергетичну галузь, обробку промисловість та будівництво, транспорт. Близько 20% викидів – це викиди внаслідок витоків газів в процесі видобування та транспортування палива.

Тому саме підприємства зазначених галузей потребують екологізації технологій виробництва і природокористування, насамперед, за такими напрямками: запровадження екологічних нововведень у промисловість (споживання відновних природних ресурсів, використання нетрадиційних джерел енергії, мінімізація утворення відходів); вдосконалення і модернізація технологій виробництва з уловлювання викидів; виробництво обладнання та устаткування для здійснення екологічно безпечних («зелених») технологій.

Разом з тим, існуюча техніко-технологічна база не дозволяє українським промисловим підприємствам здійснити широкомасштабне впровадження сучасних ресурсо- та енергоощадних технологій у виробництво, з огляду на виключну високовартісність даних заходів. Можна погодитись з думкою низки експертів, що, на даному етапі підприємствам потрібно зосереджувати увагу на

розробці нових технологій безвідходного виробництва, які забезпечить не тільки високі техніко-економічні показники, але й комплексне використання природних ресурсів. Поєднання технологій з максимальної утилізації усіх складових компонентів сировини, що надходить і споживається в середині підприємства, з технологіями використання відходів від одного виду продукції для виготовлення іншого виду, дозволить українській промисловості перейти до безвідходних замкнених циклів у виробництві [3].

Сучасні підприємства в Україні, дотримуючись міжнародних стандартів сталого розвитку, соціальної відповідальності, мають певні досягнення у впровадженні технології безвідходного виробництва. Одним з таких підприємств є українська корпорація «Біосфера» (м. Дніпро), найбільший в Україні виробник товарів для дому та гігієни. Керівництво корпорації, розуміючи важливість екологічної та ресурсної складової своєї продукції, прийняло важливе рішення про екологічне ведення виробництва і підтримує максимальну роботу щодо впровадження цієї технології на усіх підприємствах, що входять до складу корпорації. Дочірнє підприємство, завод «КПД» (м. Дніпро) – першим в Україні отримав сертифікацію по системі ISO 22716:2007 та 100% відходів виробництва поліетилену відправляє на повторну переробку. Рециклінговий завод «ПОЛІГРІН» (м. Фастів) є найбільшим в Україні підприємством з виробництва вторинної гранули поліетилену, переробляючи щомісяця до 800 тонн відходів поліетилену [4]. На ньому встановлено найкраще світове обладнання та потужні фільтри, завдяки чому переробка поліетилену є абсолютно безпечною для довкілля. Менеджмент корпорації, говорячи про досягнення, також зазначає проблеми, з якими стикається при масштабуванні процесів екологізації своїх виробничих потужностей, а саме: про необхідність державної підтримки у цьому питанні державної підтримки в цьому питанні, а також про вдосконалення нормативно-правового регулювання екологічної безпеки на виробництвах як на всіх рівнях влади.

Використана література

1. Економічна енциклопедія: У трьох томах. Т. 1 / Редкол.: С. В. Мочерний та ін. – К.: ВЦ «Академія», 2001. – С. 374.
2. Державна служба статистики України. - http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2009/ns_rik/ns_u/dvsr_u2008.html
3. Конащук В.Л. Економіка природокористування та охорони навколишнього середовища. https://old-zdia.znu.edu.ua/gazeta/evzdia_2016_2_71.pdf
4. Офіційний сайт корпорації «Біосфера». <https://biosphere-corp.com/wp-content/uploads/2020/07/biosphere-corporation-1.pdf>

ПРОБЛЕМА БЕЗРОБІТТЯ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ

*Лобанова В. О.,
студентка групи 035-18-1.
НТУ «Дніпровська політехніка».
Науковий керівник: д.е.н., проф. Пилипенко Г. М.*

Безробіття є однією з найсерйозніших проблем для держави та громадян, а особливо негативний вплив цього явища на якість життя населення відчувається в період кризи, тож це питання є як ніколи актуальним і заслуговує особливої уваги. Спочатку варто визначитися з поняттям «безробіття». Безробіттям називається соціально-економічна ситуація в суспільстві, за якої частина активних працездатних громадян не може знайти роботу, яку вони здатні виконувати, що обумовлена переважанням пропозиції праці над попитом на неї [1].

Слід зауважити, що таке загальне визначення безробіття набуває конкретності у різних програмних документах, положення яких регулюють дане явище. Наприклад, у визначенні міжнародної організації праці безробітними вважаються особи у віці 15-70 років, які незареєстровані в державній службі зайнятості, які одночасно відповідають трьом умовам: не мають роботи (прибуткового заняття), шукають роботу або намагаються організувати власну справу, готові приступити до роботи протягом наступних двох тижнів. До цієї категорії належать також особи, що вивчаються за направленнями служби зайнятості, знайшли роботу і чекають відповіді або готуються до неї приступити, але на даний момент ще не працюють.

За українським законодавством безробітними визнаються громадяни працездатного віку, що не мають роботи і заробітку, зареєстровані в органах служби зайнятості, шукають роботу і готові до неї приступити. Як бачимо, офіційна система обліку безробіття на Україні занижує реальні показники, оскільки велика частка безробітних такими не вважаються, тому що вони з різних причин не реєструються в службі зайнятості.

Однак, якщо проаналізувати навіть за такого підходу ситуацію з безробіттям в Україні, то вона свідчить про доволі високий його рівень. Так, за результатами обстеження робочої сили кількість зайнятого населення у віці 15 років і старше в IV кварталі 2019 р. становила в нашій країні 16,5 млн. осіб, а у віці 15–70 років – 16,4 млн. осіб. Кількість безробітного населення віком 15 років і старше та у віці 15–70 років складала по 1,6 млн. осіб. У IV кварталі 2019р. рівень зайнятості населення віком 15 років і старше становив 51,2%, а серед населення віком 15–70 років – 57,7%. Рівень безробіття серед робочої сили віком 15 років і старше та у віці 15–70 років складав по 8,7% [2].

Сучасний стан ринку праці характеризується виникненням нових проблем, що становлять перешкоду для нормального соціально-економічного розвитку всієї країни та окремих її регіонів. Особливо тривожним є виникнення кількісного та якісного дисбалансу між попитом та пропозицією на роботу,

високим рівнем безробіття, падінням зайнятості, низькою зайнятістю в сільській місцевості, що викликані пандемією. За час карантину кількість зареєстрованих в органах Державної служби зайнятості зросла на 27% – наразі офіційних безробітних налічується вже 401 тисяча осіб. Що ж стосується неофіційного безробіття – то кількість тих, хто втратив роботу, але з різних причин не став на біржу праці, оцінюється до 3 млн осіб. І, швидше за все, цифри не остаточні. НБУ прогнозує, що рівень безробіття цього року буде вимірюватися двозначними «відсотками», чого в Україні не було з 2002 року [3].

Незважаючи на те, що з теоретичної точки зору безробіття є стимулятором трудової дисциплінованості й активності працюючого населення, однак соціально-економічні втрати від безробіття в сучасних умовах настільки значні, що ці мінуси явно перевищують плюси від існування помірною безробіття. Разом з цим слід мати на увазі, що українське безробіття принципово відрізняється від аналогічних явищ у країнах з ринковою економікою. Там причинами безробіття є надвиробництво товарів, яке викликає кризу з подальшим скороченням сукупного попиту і робочих місць. Також має місце структурне оновлення виробництва, яке є причиною вивільнення працівників традиційних професій і зростання попиту на робочу силу нової якості.

В Україні ми бачимо, навпаки, ситуацію дефіциту вітчизняної продукції, а значить в ній не існує непереборних перешкод для створення нових робочих місць для безробітних, адже ємність українського ринку для виробництва товарів і послуг далека від вичерпання. Також ми не помічаємо й оновлення виробництва на інноваційних засадах, яке б стимулювало зростання структурного безробіття. Тому основними причинами нинішнього положення з безробіттям в Україні є трансформаційний спад, в ході якого не підтримується потужність вітчизняного виробництва. Отже, для значної частини працездатних осіб, що опинилися без роботи, подолання наслідків економічної трансформації та адаптація до вимог сучасного середовища залишаються важким завданням, тому особливої актуальності набуває проблема державного регулювання довготривалого безробіття.

Використана література

1. Безробіття: основні визначення та вимірювання» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://library.if.ua/book/63/4521.html>.
2. Державна служба статистики України «Зайнятість та безробіття населення в IV кварталі 2019 року» 24.03.2020 [Електронний ресурс] – Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua.
3. Безробіття в Україні наростає – як упоратися з тим державі» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua>.
4. Транченко Л. В., Безробіття як соціальна проблема ринкового суспільства // Економіка та держава, 2012. – № 4. – С.12-15.

ДЕМОНСТРАТИВНЕ СПОЖИВАННЯ: ПРОБЛЕМАТИКА, ПІДГРУНТЯ, ВИДИ

*Михайлова К.О.,
студентка групи 052-20-1,
НТУ «Дніпровська політехніка»,
науковий керівник: к.е.н., доц. Гузенко І. Ю.*

Однією з найважливіших характеристик будь-якого суспільства є те, як живуть люди цього суспільства: як вони харчуються, одягаються, чим займаються [4, с.233]. Інститут соціології Національної академії наук України провів моніторингове дослідження, поставивши респондентам запитання «Що, на Вашу думку, є сьогодні найголовнішою ознакою успіху людини в нашій країні?» (із можливістю вибору більше однієї відповіді). Згідно з результатами, 47% населення України зазначили багатство [3, с.72].

Явище марного споживання було вперше охарактеризовано та науково розглянуто американським економістом Торстеном Вебленом. Він назвав його «демонстративним споживанням» («conspicuous consumption», «Теорія бездіяльного класу», 1899): споживачі купують найбільш дорогі товари не з метою використання за прямим призначенням, а щоб показати свою особливість, належність до вищого класу. У таких випадках головну роль відіграють не якісні характеристики, а ціна товару чи послуги [3, с.65].

Сьогодні в наукових колах побутує використання термінів, які одне явище виражають під різними назвами чи виокремлюють певні аспекти одного й того ж процесу споживання, що допомагає привернути увагу оточення. Демонстративне споживання позначає використання споживання для доведення володіння багатством. Показне споживання характеризує використання предметів споживання, щоб справити враження на інших. Поняття «статусного споживання» позначає демонстрацію високого статусу завдяки високій ціні демонстративно спожитих речей. Надлишкове споживання – це інституалізація «синдрому споживання», згідно з яким жити в борг не соромно, а навпаки, престижно, оскільки підвищується консумативна ідентичність [1, с.31-32].

Звернувшись до піраміди потреб Абрагама Маслоу, можна зробити висновок, що демонстративне споживання навряд чи зумовлюється фізіологічними потребами та потребами в безпеці. Навпаки, воно перевищує рівень, необхідний індивіду для фізичного виживання та збереження як біологічного виду. Однак людині притаманні потреби нематеріального характеру (соціальні), а на вищому рівні виникають потреби в повазі та самовираженні. Можна припустити, що демонстративне споживання витікає з цих більш високих нематеріальних потреб людини. Проте ці потреби мають ґрунтуватися на певній ціннісній основі [1, 33]. Отже, коріння феномену демонстративного споживання лежить в економічній, соціальній, психологічній і культурологічній сферах.

Демонстративне споживання реалізується в різних формах, серед яких виокремлюють статусне (споживання з метою підтримання чи навіювання удаваного статусу), марнотратне (показне споживання певних товарів і послуг, що перевищує необхідні потреби та власний бюджет споживача, може призвести до «життя у борг»), гламурне (придбання, демонстрація товарів і відвідування заходів, що відповідають із точки зору моди критеріям яскравості, актуальності й ексклюзивності), іміджеве (споживання з метою створення враження на оточуючих, а засоби демонстрації цієї форми залежать від рівня розвитку соціального середовища) і престижне (споживання товарів і послуг у зв'язку з їхніми зовнішніми властивостями, а не реальною користю).

Причини, які стимулюють людей до проявів демонстративного споживання: 1) урбанізація. Індивіда протягом дня оточують тисячі людей, яких він не знає, і вони не знають його, тому лише через демонстрацію споживання можна позначити свій соціально-економічний статус; 2) раціональне зерно. Символічне споживання позначає реальний потенціал, який стоїть за індивідом або фірмою. Оскільки в бізнесі важливо вселити партнерам довіру до фінансового благополуччя, то купівля на останні гроші «Мерседеса» не завжди є економічно ірраціональною; 3) кількість як інструмент показного споживання. Показне споживання проявляється часто не тільки в якості престижних предметів, але і в їх кількості. Так, у США в середньому класі досить поширеним є придбання предметів із вузькою спеціалізацією [4, 239].

Демонстративне споживання має свої витoki в прагненні задовольняти потреби соціальні, потреби в самовираженні та повазі, на прийняття рішень впливає нормативна складова у вигляді соціокультурних цінностей і переконань. Воно реалізується у формі дій, що спрямовані на придбання та використання товарів і послуг із метою затвердження індивідом високого чи особливого соціального й економічного положення в суспільстві.

Використана література

1. Кучеренко Є. В. Сутність поняття «демонстративне споживання». *Scientific journal Economic Bulletin of the National Mining University*. – 2017. – № 3. – С.28-36.
2. Залужний А. Л. Феномен демонстративного споживання у контексті нової інституціональної економіки. Збірник тез наукових робіт учасників міжнародної науково-практичної конференції для студентів, аспірантів та молодих учених «Соціально-економічні підсумки 2017 року: реалії та перспективи». – 2017. – С. 42.
3. Рахманов О. А. Стилi життя українських капіталістів як демонстрація соціальної суб'єктивності в суспільстві. *Український соціум*. – 2012. – №. 3. – С. 63-76.
4. Румянцева А. Показное потребление как демонстрация социально-экономического положения. *Науковий вісник Одеського національного економічного університету*. – 2016. – №. 4. – С. 231-242.

ВПЛИВ КУЛЬТУРИ НА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК

*Мостова В.О.,
студентка групи 052-20-1
НТУ «Дніпровська політехніка»,
науковий керівник: к.е.н., доц. Гузенко І. Ю.*

Економічна наука, досліджуючи фактори економічного зростання, звертала увагу, перш за все, на ресурсні та технологічні чинники. Якісні та кількісні характеристики робочої сили, капітал та технології, забезпеченість країни природними ресурсами – саме ці складові вважалися основними компонентами, що забезпечують нарощування ВВП. Однак якщо розглядати економічне зростання в контексті соціально-економічного розвитку, то в поле зору економіста неминуче потрапляють інституціональні чинники: право, політика, культура, які чинять вагомий вплив на добробут будь-якого суспільства.

Особливе значення серед чинників інституціональної природи набуває культура, яка формує цінності людей, під впливом яких вони приймають рішення в економічній сфері. Від того, як жителі певної країни відносяться до багатства, влади, грошей, підприємництва, інновацій тощо залежить спрямованість їхньої економічної діяльності, а значить, і суспільний добробут. У ХХ ст. було створено багато методик, які дозволяють кількісно виміряти вплив культури на соціально-економічний розвиток. Однією із них є підхід Р. Інглхарта, який висунув емпірично обґрунтовану теорію мотивацій, що сприяють масовим рухам проти еліти, в центрі якої знаходиться розвиток постматеріалістических цінностей. Вчений розширив це поняття до більш ширшої концепції цінностей самовираження. У той час як перша фаза модернізації – перехід від аграрного до індустріального суспільства – має тенденцію до зміцнення «секуляторно-раціональних цінностей», цінності самовираження виникають у другій фазі модернізації: при переході від індустріального суспільства до постіндустріального. Цією теорією Р. Інглхарт збагатив політичну і соціальну теорію ідеями і концепціями, які значно розширили наше розуміння соціальних, культурних та політичних змін.

Іншим плідним внеском Р. Інглхарта було забезпечення емпіричної бази для вивчення культурних відмінностей і культурних змін. Це відноситься до шостої хвилі досліджень проекту World Values Survey, яким з початку 80-х рр. безпосередньо керував сам Р. Інглхарт. Головний зміст проекту полягає у відстежуванні ціннісних змін в різних суспільствах у часі. Опитування та інтерв'ю в рамках проекту World Values Survey проходять з п'ятирічною періодичністю. У дослідженні беруть участь представники всіх верств населення з країн з різними політичними режимами. Інглхарт і його співавтори склали анкету з питаннями про систему управління в країні, індивідуальний добробут, ставлення до релігії, участі в політичному житті, захисту навколишнього

середовища та з інших тем. В результаті опитувань були отримані усереднені оцінки цінностей, яких дотримується населення в різних країнах.

Карта культурних цінностей Р. Інглхарта показала, що в світі відбуваються зрушення від соціального конформізму і схиляння перед авторитетами до ідей самопізнання і громадської участі. Ця тенденція призводить до зрушення в бік більшої демократичності. Люди починають толерантніше ставитися до незвичних образів життя, менше підкоряються авторитету різних ієрархій, в тому числі політичних і релігійних. Інглхарт і його команда показала, що ціннісний зріз суспільства трансформується, навіть якщо слабо змінюються установки окремих людей: зсув відбувається в міру зміни одних поколінь іншими.

Наприкінці 2020 р. була оприлюднена остання карта цінностей сьомої хвилі досліджень World Values Survey, в якій приймала участь й Україна, за винятком тимчасово окупованих територій Донецької і Луганської обл. та АР Крим. Вибірка охоплювала 1286 респондента, була багатоступеневою і стратифікованою з випадковим відбором на кожному етапі. Результати цього дослідження показали, що українці дуже змінилися порівняно з останнім дослідженням (2011 р.). Перш за все, став яскраво вираженим перехід до постматеріальних цінностей: люди стали більше цікавитись не ступенем задоволеності базових потреб, а тим, настільки вони довіряють один одному, чи критично ставляться до гендерних питань і відносин в родині, чи спрямовані вони на розвиток своєї культури. Повага до влади перестала вважатися перевагою, а пересіні українці почали більше пишатися своїм громадянством. Сааме цей показник у 2020 р. У порівнянні з 2011р. Став приблизно відповідати рівню більшості країн ЄС (47,5% проти 41%). в економічній сфері також відбулися позитивні зрушення, а саме: зменшилась частка незадоволених своїм фінансовим становищем (з 48% у 2011 р. до 38,9% у 2020 р.). Менша кількість людей перестала оцінювати свій дохід як низький (55% проти 45,1%). Оцінка доходу власного домогосподарства в Україні також стала кращою і більш високою, ніж в Греції та Болгарії. Поряд з цим українці почали менше сподіватись на державу і більше розраховувати на себе. Водночас виявилось, що патерналістські орієнтації притаманні кожному другому жителю нашої країни: українці значно рідше розраховують на себе, ніж мешканці більшості країн ЄС [1]. Дослідження Р. Інглхарта, як і інші, що реалізуються у сфері крос культурного аналізу, дозволяють врахувати, як саме культура впливає на соціально-економічний розвиток суспільства, а також дізнатися про те, якими є соціокультурні цінності населення певної країни. Останні розглядаються як рушій або як перепона для розвитку. І якщо держава буде розробляти такі заходи економічної політики, які будуть відповідати цінностям більшості населення, вона має набагато більше шансів досягти успіху.

Використана література

1. Волосевич І., Балакірева О. Україна у світовому дослідженні цінностей. URL: file:///C:/Users/One/Downloads/Presentation_WVS_UA_2020_27_10_all.pdf

НАПРЯМИ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ ВІТЧИЗНЯНОГО МАЛОГО БІЗНЕСУ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ COVID-19

*Нестеренко К. В.,
студентка групи 281-20-1,
НТУ «Дніпровська політехніка»,
науковий керівник: к.е.н., доц Гузенко І. Ю.*

За підсумками 2020 р., вплив пандемії COVID-19 мав більш масштабні наслідки для світової економіки, ніж фінансова криза 2008 р. При цьому найбільш небезпечними обмеження стали для малого бізнесу, який не мав великих резервних ресурсів для своєї підприємницької діяльності. Тому у порівнянні з великими підприємствами, пандемія набагато сильніше вплинула на малі та середні підприємства, які потерпали від шоку попиту та пропозиції (відносно їх ліквідності).

За умов тривалого збереження карантинних обмежень, включно з двома жорсткими локдаунами, підприємці вітчизняного сегменту малого бізнесу були змушені зберігати заробітну плату працівникам у неробочі дні, сплачувати податки та орендну плату. І хоча вони скорочували витрати, щоб не зачинитись, за період з березня 2020 р. по березень 2021 р. припинили свою діяльність 215,3 тис фізосіб-підприємців (ФОП). Це майже на 50 тис закритих бізнесів більше, ніж за аналогічні місяці 2019-2020 рр. [1]. Щодо галузевого впливу, найбільше ФОПів закрилось у сферах складського господарства і транспорту (майже 11 тис), оптової торгівлі (5,6 тис), телерадіомовлення (2,69 тис). Кількість людей, які вирішили відкрити ФОП під час карантину, становила 240,9 тис, що на 5 тис менше, ніж в аналогічні місяці до карантину. Найбільше нових ФОПів відкрилося у сфері програмування (понад 30 тис), надання інформаційних (6,39 тис) та інших індивідуальних послуг (5,44 тис). Також активно відкривалися ФОПи у сфері доставки та охорони здоров'я.

Так само, як в інших країнах, аби допомогти малому бізнесу мінімізувати втрати та адаптуватись до складної ситуації поширення COVID-19, в Україні було запроваджено наступні державні антикризових заходи з його підтримки.

1. Фінансова підтримка на період карантину. Протягом 2020-2021 рр. (відповідно до Закону України «Про надання допомоги застрахованим особам на період здійснення обмежувальних протиепідемічних заходів, запроваджених з метою запобігання поширенню гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2») ФОПи та наймані працівники двічі отримували одноразову матеріальну допомогу у розмірі 8000 грн. Загальний обсяг такої підтримки сягає 5 млрд грн.

Також для надання доступу мікро- та малому бізнесу до додаткової ліквідності, збереження робочих місць запроваджено та розширено програму доступних кредитів «5-7-9», якою передбачено пільгові кредити на поповнення обігових коштів; рефінансування інвестиційних та кредитів на оборотний капітал. Відповідно до критеріїв програми, міро та малий бізнес із річним

доходом від діяльності не більше еквіваленту 20 млн євро, може отримати кредит під 5%, 7% або 9%. Загальний бюджет цієї програми склав 2 млрд грн на компенсацію процентів. Завдяки цій програмі вдалося зберегти 50 тис. робочих місць.

2. Податкові спрощення. В рамках даного напрямку на період дії карантину запроваджено тимчасовий мораторій на податкові перевірки та тимчасове скасування штрафних санкцій за несвоєчасну сплату єдиного внеску. Також органам місцевого самоврядування надано право вводити «податкові канікули» та змінювати ставки місцевих податків та/або зборів (в т.ч. встановлювати нульову ставку). Крім того, до 1 січня 2022 р. відтерміноване обов'язкове введення РРО ФОПами-платниками єдиного податку 2-4 груп та підприємств інтернет-рїтейлу, готельного, ресторанного та туристичного бізнесу. ФОПи 1 групи звільнено від сплати єдиного податку та єдиного внеску у визначені періоди.

3. Тимчасова заборона на здійснення заходів державного нагляду (контролю) на час дії карантинних заходів введено, за виключенням загальних санітарних та протиепідемічних заходів.

4. Дозволи та ліцензії. Суб'єктам малого бізнесу, які мають ліцензії та інші дозвільні документи, надано право їх автоматичного продовження або зміни термінів проходження дозвільних процедур.

5. Виконання договорів та визнання форс-мажорних обставин. За цим напрямком на період дії карантину введено заборону на збільшення процентів за користування кредитом (за деякими виключеннями) та передбачено зменшення орендних платежів та зобов'язань по орендних договорах за форс-мажорних обставин.

Як свідчить міжнародний досвід та національні реалії, запроваджені в Україні державні заходи підтримки малого бізнесу безумовно допомагають йому впоратись із важкими наслідками поширення коронавірусної хвороби COVID-19. Однак, рівень державної підтримки, що існує сьогодні, на думку самих суб'єктів малого підприємництва, не є задовільним. У подальшому, в умовах наслідків пандемії, важливо, щоб державна підтримка не вичерпувалася окремими напрямами доступу до фінансування, а натомість передбачала комплексні рішення для розвитку та масштабування малого бізнесу, а також враховувала безпосередні фактори його нестабільності, фактори впровадження нових бізнес-моделей, фактори цифрової трансформації, фактори змін моделей споживання.

Використана література

1. Фопономіка: Економіка українських фопів в реальному часі. URL: <https://opendatabot.ua/open/foronomics>

2. Індекс настроїв малого бізнесу / ЕВА .URL: <https://eba.com.ua/nastroyi-malogo-biznesu-suttyevo-pogirshylysya/>

3. Як малий бізнес пережив перший рік карантину. URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2021/03/24/672241/>

ІНФОРМАТИЗАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В УКРАЇНІ ТА ЙОГО РОЗВИТОК

*Оксентюк А. В.,
студентка групи 292-19-1,
НТУ «Дніпровська політехніка».
Науковий керівник: д.е.н., професор Пилипенко Г.М.*

Розвиток інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) суттєво впливає на економічну, політичну, соціальну та інші сфери життєдіяльності сучасного українського суспільства. Це спричиняє як прямий вплив на освітні процеси, що пов'язано із загальним рівнем науково-технічних досягнень, так і непрямий, який є похідним від появи нових професій. Під впливом поширення інформаційних технологій відбуваються глобальні процеси трансформації суспільного розвитку, швидкість і темп яких є неймовірно високими. Всі ці тенденції не минули й освітній простір ЗВО.

Під інформатизацією розуміють сукупність взаємопов'язаних організаційних, правових, політичних, соціально-економічних, науково-технічних, виробничих процесів, які спрямовані на створення умов для задоволення інформаційних потреб громадян та суспільства на основі створення, розвитку і використання інформаційних систем, мереж, ресурсів та інформаційних технологій, які побудовані на основі застосування сучасної обчислювальної та комунікаційної техніки» [1].

Інформатизація вищої освіти в Україні вкрай необхідна в сучасних умовах, оскільки вона сприяє більш ефективному використанню державних ресурсів, підвищує відкритість та доступність навчання для студентів та викладачів в зручному місці розташування, забезпечує вільний та відкритий доступ до навчальних ресурсів; відкриває більше можливостей для здобуття та формування нових навичок, а також відкриває перспективи для роботи на відстані як в середині країни, так і за кордоном.

При всіх позитивних моментах інформатизації вищої освіти можна виділити й ряд проблем, з якими пов'язане її впровадження в Україні. Першою є проблема формування та широкого впровадження єдиного освітнього інформаційного простору України.

Другою можна вважати проблему розгортання та вдосконалення необхідних елементів інфраструктури регіональних інформаційних і телекомунікаційних мереж, взаємопов'язаних як між собою, так і з глобальною мережею Інтернет, що дозволить подолати «цифрову нерівність» у різних регіонах України, зокрема в сільській місцевості.

Третьою проблемою є підвищення рівня комп'ютерних та інформаційних компетентностей учасників навчального процесу, ліквідація застарілих підходів у навчанні шляхом підвищення мотивації учасників навчального процесу щодо використання прогресивних ІКТ.

Четверта проблема є відображенням недосконалості нормативно-правової бази, яка на сьогодні не забезпечує побудову інформаційного суспільства та, як наслідок, гальмує інформатизацію освіти в Україні.

Серед важливих напрямів розвитку і вдосконалення системи освіти особливого значення набувають проблеми інформатизації навчального процесу, що дозволяє розширити і поглибити теоретичну базу знань і створити ефективні комп'ютерно орієнтовані методичні системи навчання.

Визначальним для ефективного впровадження ІКТ в освіту та розвиток інформаційно-освітнього простору є формування інформаційно-комунікаційних компетентностей педагогічних, науково-педагогічних працівників і керівних кадрів освіти шляхом ознайомлення їх із актуальними розробками в галузі ІКТ, підвищення кваліфікації педагогічних працівників, працівників методичних служб, навчальних закладів, наукових установ і органів управління освітою. Актуальним питанням залишається адаптація та запровадження процедури сертифікації педагогічних працівників щодо рівня володіння ІКТ [2, с.159].

Інформатизація освіти в Україні вимагає також і особистого внеску кожного учасника освітнього процесу, який має:

- самостійно чи на курсах підвищення кваліфікації здобувати необхідні навички роботи з ІКТ та Інтернет-ресурсами;
- спільно з місцевими громадами визначати реальні можливості та потреби забезпечення закладу технікою (зовсім не обов'язково її купувати, варто навчитися використовувати мобільні гаджети);
- постійно використовувати сучасні ІКТ та Інтернет-інструменти в освітньому процесі для навчання та розвитку учнів та педагогів [3, с.10].

Отже, лише за систематичних практик, аналізу результатів, обміну досвідом, створення та використання електронних навчальних ресурсів, що забезпечують освітній процес, та визначення проблем і способів їх подолання в процесі спільної роботи педагогів навчальної установи, можливе поступове створення того самого інформаційного простору закладу, який згодом побудує краще інформаційне середовище країни.

Використана література

1. Закон України «Про Національну програму інформатизації» .<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/74/98-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні / Нац. акад. пед. наук України ; [редкол.: В. Г. Кремень (голова), В. І. Луговий (заст. голови), А. М. Гуржій (заст. голови), О. Я. Савченко (заст. голови)] ; за заг. ред. В. Г. Кременя. – Київ : Педагогічна думка, 2016. – 448 с.
3. Калініна Л., Лапінський В., Китайцев О., Косик В., Мельник О. Інформатизація освіти // Директор школи. Шкільний світ, 2018. – № 9–10 (825–826) – С.7–16.

МАКСИМІЗАЦІЯ ПРИБУТКУ БАНКУ: ОЦІНКА ОБСЯГУ КРЕДИТУВАННЯ

Парфененкова А. С.
студентка групи 072-20-2
НТУ «Дніпровська політехніка»
Науковий керівник: д.е.н., доц. Литвиненко Н. І.

Прибутковість є одним з найважливіших показників оцінки ефективності функціонування банку та його стабільності. Розглянемо питання банківського прибутку, який формується переважно за рахунок кредитних операцій. Для максимізації загального прибутку банк видає позики до того моменту, доки граничний дохід ($MR_j = r_L$) не порівнюється з величиною граничних витрат ($MC_j = r_D$). Дане рівняння має рівність в точці, де крива граничного доходу банку перетинає криву граничних витрат ($MR=MC$).

Пропонуємо провести оцінку обсягів кредитування та встановити за яким обсягом можлива максимізація прибутку на прикладі АТ «Укрсиббанк». Оскільки досліджується лише кредитна діяльність банку, то розглядаються доходи та видатки, які безпосередньо пов'язані з цим видом банківських послуг. Зазначимо, що процентні витрати за депозитами належать до витрат банку від кредитної діяльності, оскільки депозити є ресурсною базою для кредитів. Приймаємо: процентні доходи за виданими кредитами – це граничні доходи банку, процентні витрати за депозитами – це граничні витрати банку. Дані для аналізу представлено в таблиці 1.

Таблиця 1

Вихідні дані для розрахунку обсягу кредиту АТ «Укрсиббанк»

Показник	2019, тис. грн.	2019, %	2020, тис. грн.	2020, %
Процентні доходи, тис. грн.	5236,31	22,4	3958,14	17,2
Кредити, надані клієнтам банку, тис. грн.	23346,42	x	23044,42	x
Процентні витрати (% за депозитами), тис. грн.	1030,14	17,7	662,88	17,3
Депозити, тис. грн.	5822,54	x	3835,9	x

Джерело: складено автором за даними [2, с. 9]

Як ми можемо побачити за даними в таблиці, майже такий самий обсяг кредиту, але під менший відсоток зменшує валовий прибуток банку. Відповідно зі зменшенням процентних витрат (депозиту) зменшуються граничні витрати, але стає менша ресурсна база для кредитування. Для максимізації прибутку нам необхідно знайти оптимальний обсяг граничних витрат та доходів. Використовуючи дані таблиці 1, можна побудувати графічну модель, яка дозволить вирішити дане завдання.

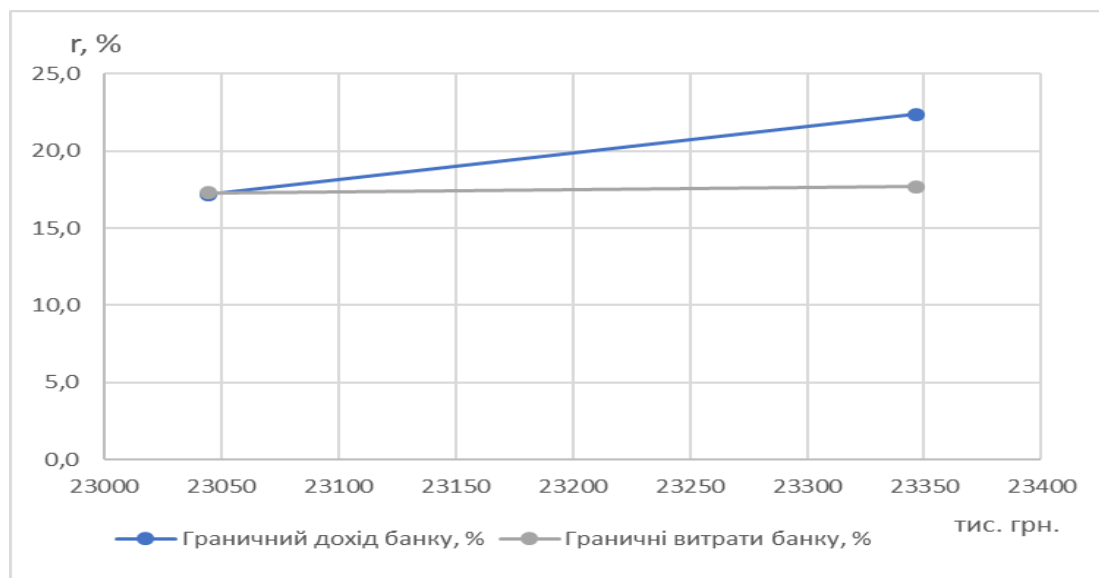

Рис. 1 Обсяг банківського кредитування, що максимізує прибуток

Як свідчить рисунок 1, банк видає позики до того моменту доки $MR=MC$ (критична точка). Максимальний прибуток банк отримає при такому обсязі, коли $MR>MC$ на найбільшу відстань. В даному випадку, об'єм кредитування, який максимізує прибуток, становить 23346,42, при відсотковій ставці рівній 22,4%.

Отже, максимізація банківського прибутку можлива за умови такого обсягу кредитування, при якому граничні витрати будуть дорівнювати граничним доходам (критична точка), а найбільше значення набуде тоді, коли граничні доходи будуть перевищувати граничні витрати на максимальну відстань.

Використана література

1. Миллер Р. Л., Ван-Хуз Д.Д. Современные деньги и банковское дело: Пер. с англ. – М.: ИНФРА-М, 2000. – 865 с.
2. АТ «Укрсиббанк» Фінансова звітність за Міжнародними стандартами фінансової звітності та звіт незалежного аудитора за 2020 р. – С.8. офіц. Веб-сайт. URL: https://my.ukrsibbank.com/common/upload/ukrsibbank/financial-reports/2020/Ukrsibbank_20fsu_Consolidated_with%20signatures.pdf (дата звернення: 12.05.2021).

ІНФЛЯЦІЯ: СУТНІСТЬ, ФОРМИ І ПРИЧИНИ

*Полтавська Д. І.,
студентка групи 073–19ск – 1,
НТУ «Дніпровська політехніка».
Науковий керівник: к.е.н., доц. Гузенко І. Ю.*

Перехід нашої економіки на ринкові відносини різко підвищив значення грошей. Проблеми грошового обігу стають основними і в теорії, і в практиці. Очевидно, що в умовах ринкових відносин можливості штучного стримування інфляції різко скорочуються. Разом з тим непослідовність у прийнятті рішень по переходу до ринку, непродуманість деяких кроків поглиблюють проблеми.

Досвід багатьох країн показав, що тривале функціонування централізованого планування, як правило, призводить до порушення збалансованості матеріальних і грошових потоків. Перевищення кількості грошей, що знаходяться в обігу, над сумою вартості товарів, означає інфляцію. Вона і призводить до зростання цін на товари (явному чи прихованому). Тому індекс цін – це один із головних і найбільш наочних показників інфляції, її глибини. Інфляція може бути викликана різними чинниками. Це і випуск зайвої кількості грошей, і відставання виробництва товарів від зростання попиту, і надходження на ринок товарів, що не користуються попитом. Інфляція є грошовим явищем, але вона не обмежується знецінюванням грошей, а проникає у всі сфери економічного життя і починає їх руйнувати. Від неї страждає держава, виробництво, фінансовий ринок, але більше за все люди.

Незалежно від стану грошової сфери, товарні ціни можуть змінюватися внаслідок зростання продуктивності праці, циклічних і сезонних коливань, структурних зрушень в системі відтворення, монополізації ринку, державного регулювання економіки, введення нових ставок податків, девальвації і ревальвації грошової одиниці, зміни кон'юнктури ринку, впливу зовнішньоекономічних зв'язків, стихійних лих тощо. Очевидно, що не всяке зростання цін є інфляцією і тому важливо виділити насправді інфляційне.

Таким чином, зростання цін, пов'язане із циклічними коливаннями кон'юнктури, не можна вважати інфляційним. По мірі проходження фаз циклу, особливо при їх «нестандартній» розтягнутості, помітно буде змінюватися і динаміка цін. Ціни будуть підвищуватися в фазах буму і падати в фазах кризи, а після цього знову зростати в наступних фазах циклу. Отже, до найважливіших інфляційних причин зростання цін можна віднести наступні:

– Диспропорційність, що знаходить прояв у дефіциті державного бюджету, який часто цей дефіцит покривається за рахунок використання «друкарського верстату».

– Інфляційно небезпечні інвестиції (здебільшого мілітаризація економіки). Військові асигнування ведуть до утворення додаткового платоспроможного попиту, і, як наслідок, збільшення грошової маси. Ці

асигнування часто є причиною хронічного дефіциту державного бюджету, а також збільшення державного боргу.

– Недосконала конкуренція. Сучасний ринок в переважно олігополістичний. Оскільки олігополіст зацікавлений в скороченні виробництва задля максимізації прибутків, то створюється дефіцит, який сприяє зростанню цін.

– Імпортована інфляція, роль якої зростає зі зростанням відкритості економіки і утягнення її в світогосподарські зв'язки тієї чи іншої країни.

Закінчені невдачею спроби фінансового оздоровлення економіки як першого кроку в здійсненні переходу до ринкової економіки тільки посилили тяжкість фінансового положення країни. Ідея, закладена в основу більшості «оздоровчих» програм, реалізовувалася в приведенні матеріально-речових і цінових пропорцій у відносно рівноважне становище та здійсненні на цій основі лібералізації цін. Припускалося, що вдасться уникнути їхнього зростання. Однак слід мати на увазі, що джерела інфляційних явищ і дотепер ще багато в чому знаходяться в існуючих і постійно відтворюваних макроекономічних диспропорціях, в закладеній адміністративною економікою формі управління, що зумовлює неефективну модель ціноутворення, моделях прийняття інвестиційних та зовнішньоекономічних рішень, в доволі специфічних формах проведення бюджетно-фінансової і кредитно-грошової політики.

Оскільки інфляція в нашій країні носить, по-перше, структурно-системний характер, тобто породжена структурою, що склалася в умовах адміністративно-командної економіки і є залежною від минулої системи управління господарством, і по-друге, водночас пов'язана із традиційними монетарними чинниками, то регулювання цього процесу повинно базуватися на знятті всіх бар'єрів на шляху дії ринкових механізмів, на забезпеченні умов структурної перебудови економіки і включати в себе широкий спектр кредитно-грошових і бюджетно-фінансових регуляторів.

Інфляції та економічних криз не уникнула жодна країна. Навіть найважчі кризи закінчувалися, як правило, оновленням економіки і її зростанням. Тому більшість дослідників розглядають кризи як переломний момент в науково-технічному, соціальному, політичному й економічному розвитку. Історичні ситуації не повторюються однозначно, і тому навіть власний досвід потребує переосмислення в умовах сьогодення. Засоби, що допомогли іншим країнам вийти із кризи і подолати інфляцію, мабуть, повинні по-іншому використатися стосовно до конкретної ситуації в Україні.

Використана література

1. Амосов А. Інфляція і криза: шляхи виходу - М.: Преса, 1992
2. Маневич В. І., Перламутров В. Л. "Про інфляційну політику" //Фінанси №8, 1993.
3. Самуельсон П., Нордгауз В. Економіка. - К.: Техніка, 1994.
4. Фішер С., Дорнбуш Р. Економіка - М.: Преса, 1993.

МАКРОЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ ТА НАПРЯМКИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

*Ромащенко К. Я.,
студентка групи 073-19ск - 1
НТУ «Дніпровська політехніка»,
науковий керівник: к.е.н., доц. Гузенко І. Ю.*

Кожна національна економіка у своєму розвитку неминуче зустрічається з проблемами, які є породженням суперечностей її руху до кращого стану. В масштабах національної економіки найбільш важливими та гострими проблемами вважаються три, до яких відноситься безробіття (зайнятість), інфляція (ціни) та економічне зростання. Ці головні макроекономічні проблеми є походженням більш глибокої диспропорціональності розвитку національної економіки, яка пов'язана з нестабільністю економічного розвитку. Відповідно, всі названі макроекономічні проблеми детермінують пошук відповіді на запитання: яким, власне, має бути обсяг випуску продукції, щоб забезпечити вирішення цих завдань.

Тому основними макроекономічними цілями вважаються, по-перше, стабільне зростання національного обсягу виробництва, що передбачає високий щорічний приріст випуску продукції. По-друге, це стабільний рівень цін, що передбачає їх відносно помірне зростання. По-третє, високий рівень зайнятості та досягнення низького рівня вимушеного безробіття. По-четверте, підтримка рівноважного зовнішньоторговельного балансу, внаслідок вільного продажу внутрішніх товарів на ринках інших країн та стабільного обмінного курсу національної валюти.

Для того, щоб дані цілі були реалізованими, необхідно застосовувати державне регулювання економіки. Останнє набуває форми економічної політики – комплексу заходів, які здійснює держава для вирішення економічних проблем. До головних видів такої політики належать фіскальна (бюджетно-податкова) політика, кредитно-грошова (монетарна) політика, соціальна та зовнішньоекономічна політика. Слід мати на увазі, що в кожній окремій країні і в конкретно-історичних умовах уряд поєднує різні напрями економічної політики таким чином, щоб досягти найбільшого економічного ефекту.

Це завдання є доволі складним для вирішення, оскільки вимагає розуміння взаємозалежності між різними важелями політики, що застосовуються. Першим на це звернув увагу лауреат Нобелівської премії з економіки) Я. Тінберген. У працях “Теорія економічної політики” (1952 р.) та “Економічна політика: принципи і побудова” (1956р.). вчений продемонстрував взаємозв'язок трьох параметрів: цільових показників, інструментів економічної політики та економічних моделей. До цільових показників він відніс інфляцію та обсяг національного виробництва. На думку вченого, уряд країни повинен обирати таку модель економічної політики, яка пов'язувала б цільові показники із засобами, обраними для досягнення цілі з метою максимізації суспільного добробуту. Водночас необхідно враховувати, що одна і та сама ціль економічної

політики може бути досягнута за використання різноманітних засобів (інструментів), які можуть породжувати неоднозначні наслідки. Наприклад, проводячи політику збалансування державного бюджету, уряд може використати такі важелі: емісію грошей, підвищення податків, операції на відкритому ринку (з державними цінними паперами) або зовнішні запозичення. Кожен із названих інструментів має свої наслідки. Емісія грошей породжує інфляцію, підвищення податків має свої межі, оскільки збільшення їх розміру викликає появу тіньового сектору економіки, знижує стимули до праці, а продаж державних цінних паперів і зовнішні запозичення грошових коштів призводять до виникнення державного боргу. Отже, кожна країна обирає такий інструмент економічної політики, який завдає найменшої шкоди національній економіці в той чи інший історичний період [1, с.194].

Якщо звернутися до реалій розвитку української економіки, то ми можемо констатувати, що уряд країни не надто приділяє уваги існуючим закономірностям. Згідно з даними Державної служби статистики України, сьогодні в країні споживання зростає, проте відбувається скорочення інвестицій. ВВП України у I кварталі 2021 року зазнавав спаду з 2% до 2,2%) і з огляду на динаміку своїх складових відзначався неоднорідністю. Так, приватне споживання демонструвало зростання третій квартал поспіль і збільшилося на 4,4% р/р. Однак, інвестиційний складник ВВП падав п'ятий квартал поспіль: зменшення становило 7,8%. Зовнішня торгівля також чинила міцний негативний вплив на динаміку економіки: фізичний обсяг експорту в I кварталі скоротився на 17,4% (через значно менші залишки врожаю на експорт), тоді як імпорт відновив зростання, що становило 3,7% [2].

Важливо зазначити, що через зростання цін у економіці (дефлятор ВВП) більш як на 20% номінальний ВВП у I кварталі 2021 році збільшився на 18%. По суті, це продовження стагнації виробництва, яка просто змінила знак плюс на мінус. Найбільший спад зафіксовано у вугільній промисловості, яка скоротила виробництво у вересні на 12,7%. Водночас тривало зростання виробництва коксу та продуктів нафтопереробки (завдяки нафтопереробній складовій), яке становило 13,8%. За підсумками 9 місяців 2021 року українська промисловість наростила виробництво тільки на 1,4% [2]. Отже, ми бачимо неузгодженість показників економічного розвитку, що свідчить про те, що заходи економічної політики були проведені без урахування їхнього взаємозв'язку у досягненні результативності.

Використана література

1. О. Заклекта, О. Шиманська. Теорія економічної політики в працях нобелівських лауреатів в світлі викликів сьогодення // Вісник ТНЕУ, 2014 - № 1 – С.194 – 201.
2. Основні макроекономічні показники соціально-економічного розвитку України за січень – жовтень 2021 року // Державна служба статистики України – ULR: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2020/bl/makro/10_2021.pdf

ДОВІРА ЯК ФАКТОР СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА

*Самовар В.В.,
студент групи 052-19-1,
НТУ «Дніпровська політехніка».
Науковий керівник: д.е.н., проф. Пилипенко Ю. І.*

В сучасних умовах соціально-економічного розвитку суспільства важливу роль відіграють інституціональні чинники, головних із яких вважається довіра. Як стверджує провідний дослідник даного феномену відомий американський соціальний філософ і політолог, постійний консультант RAND Corporation, співробітник факультету громадської політики в Університеті Джорджа Мейсона у Вашингтоні, професор Школи поглиблених міжнародних досліджень Пола Нітце при Університеті Джона Хопкінса Ф. Фукуяма «переважання недовіри в суспільстві рівнозначно введенню додаткового податку на всі форми економічної діяльності, від якого позбавлені всі країни з високим рівнем довіри» [1, с.136]. Отже, врахування феномену довіри при вивченні факторів соціально-економічного розвитку суспільства є надзвичайно важливим.

Довіра як суспільне явище найбільш ґрунтовно досліджена у психології та соціології. В економічну теорію ці ідеї потрапили завдяки працям Ф. Фукуяма, Р. Патнема, Дж. Коулмена та Я. Корнаї, які інтерпретували цей феномен як соціальний ресурс і дослідили його роль у забезпеченні взаємодії економічних суб'єктів. Так, Ф. Фукуяма визначає довіру як очікування, яке виникає в межах певної спільноти відносно того, що його члени будуть вести себе нормально і чесно, виявляючи готовність до взаємодопомоги у відповідності до загальноприйнятих норм [1, с. 131]. Згідно Дж. Коулмена, довіра виникає у відповідь на певний аванс, який створює очікування зустрічної послуги. «По суті, – говорить вчений, – концентрація невиконаних зобов'язань означає, що корисність матеріальних ресурсів соціальної структури розширюється своєю доступністю до інших, коли це дійсно необхідно» [2, с.128.]. У свою чергу, Р. Патнем пов'язує довіру з особистими зв'язками і соціальними контактами, внаслідок чого норми усупільненого взаємного обміну поєднуються із «стійкими зобов'язаннями» [3, с. 65].

Незважаючи на такі дещо різні твердження, всі дослідники єдині в тому, що довіра завжди пов'язана з припущенням або очікуванням відносно поведінки інших людей, передбачуваністю у взаємодіях, які постійно повторюються, що, з одного боку, змінює стимули до нечесної поведінки у кожний даний момент часу (оскільки тягне за собою санкції). Довіра проявляється в ті моменти, коли існує можливість обману, причому можливість реальна, а не мислена. Тим самим вона передбачає конфлікт інтересів. Довіра заснована на стійкості соціальних в'язків або на механізмі емоційної, міжособистісної прив'язаності людей один до одного, що у ряді

випадків виступає як самостійний фактор зниження трансакційних витрат всередині колективу [4, с.13].

Довіра сприяє полегшенню економічної діяльності, оскільки сприяє зниженню трансакційних витрат організацій за рахунок скорочення юридичних формальностей та бюрократичної діяльності, підвищує рівень відповідальності державних службовців, сприяє згладжуванню політичних суперечностей і за рахунок цього покращує якість функціонування державних інститутів. Зростання недовіри до держави та її інститутів, економічної політики, яка нею проводиться, означає посилення невизначеності очікувань з приводу дій урядовців і порушує звичний перебіг економічних взаємодій. Це не сприяє формуванню довготривалих стійких зв'язків між економічними агентами і, в кінцевому рахунку, відображається на показниках економічного розвитку [5, с.30].

Таким чином, довіра вважається ключовою характеристикою розвиненого людського суспільства, що знаходить свій прояв як на індивідуальному рівні, так і на рівні соціальному (довіра до суспільних інститутів і держави в цілому). Саме довіра визначає прогрес; успіх «самореалізації» конкретного суспільства залежить не від ринкових принципів і не від прихильності традиціям, але від «одного, що поширився всюди елемента культури — рівня довіри, існуючого в суспільстві». За поширеністю довіри в сучасних ієрархічних структурах Фукуяма вибудовує класифікацію людських суспільств: до групи з високим рівнем довіри він відносить» обрані засновані на довірі «ліберальні демократії (США, Німеччина, Японія), тоді як традиціоналістські країни (Китай, Мексика), Європейські (Франція, Італія), так само як і країни Східної Європи і колишнього СРСР він зараховує до суспільств з низьким рівнем довіри.

Використана література

1. Фукуяма Ф. Доверие: социальные добродетели и путь к процветанию: Пер. с англ. / Ф. Фукуяма. – М.:ООО «Издательство АСТ»: ЗАО НПП «Ермак», 2004. – 730 с.
2. Коулман Дж. Капитал социальный и человеческий / Дж. Коулман // Общественные науки и современность. – 2001. – №3. – С. 122–139.
3. Патнем Р. Процветающая Комьюнити, социальный капитал и общественная жизнь / Р. Патнем // Мировая экономика и международные отношения. – 1995. – №4. – С. 63–70.
4. Белянин А.В. Доверие в экономике и общественной жизни / А.В. Белянин, В.П. Зинченко. – Москва: Фонд «Либеральная миссия», 2010. – 164 с.
5. Пилипенко Г.М., Литвиненко Н. І. Інституціональні чинники розвитку соціально-економічних систем / Г. М. Пилипенко, Н. І. Литвиненко // Економічний вісник Національного гірничого університету. – 2015. – №4. – С. 26–36.

ВИБУДОВА ОНЛАЙН-МАРКЕТИНГУ В БІЗНЕСІ

*Світенко О.В.,
студент групи 075-20-1
НТУ «Дніпровська політехніка»,
Науковий керівник :к.е.н., доц. Геращенко С.О.*

Для того, щоб компанії отримувати прибутки, незалежно, товар це чи послуга, потрібно мати клієнтів, які будуть за це платити. А щоб знайти клієнтів, компанія вводить у свій бізнес маркетинг.

Маркетинг є процесом виявлення потреб ринку, створення, просування товару, а потім взаємодія з клієнтами. Цей процес відіграє величезну роль у бізнесі, адже без цієї складової неможливо досягти великих прибутків і продажів.

У сучасному світі все більше компаній намагаються розвиватися в Інтернеті, особливо під час пандемії COVID-19, а це означає, що саме цифровий маркетинг стає все більш затребуваним.

Найпопулярнішою моделлю побудови цифрового маркетингу в бізнесі є RACE - Reach, Act, Convert, Engage.

1) Перший етап - Reach. Це етап ознайомлення з вашим брендом та товаром. На цьому етапі потрібно максимально ознайомити та зацікавити клієнта у вашому продукті.

2) Далі - етап активних дій з вивчення продукту вашого бізнесу, етап прийняття рішень. Залучіть аудиторію до бренду на своєму веб-сайті або іншій сторінці в Інтернеті та максимально проінформуйте.

3) Третій етап - перетворення. Це етап здійснення покупки та взаємодії з вашим бізнесом, досягнення конверсії від шанувальників, потенційних клієнтів або продажів у мережі та поза мережею.

4) І останній - це етап залучення та налагодження міцних стосунків зі своїми споживачами. Побудуйте стосунки з клієнтами та шанувальниками з часом для досягнення цілей утримання

На першому етапі цієї моделі компанії потрібно знайти ефективні та за можливості використовувати усі точки дотику з клієнтами. Саме це і називається інтернет-трафіком, це реклама, яка показується цільовим клієнтам.

Основними джерелами трафіку є таргетована реклама в Instagram, Facebook, VK, YouTube та TikTok та контекстна реклама в Google та Yandex.

Існує також кілька інших видів залучення клієнтів: SEO, SMM та E-mail - маркетинг.

Потім вже компанія вибудовує кожна свою МАПУ ШЛЯХУ КЛІЄНТІВ (шлях клієнта від етапу першого контакту з компанією, до моменту усвідомлення потреби та багаторазової взаємодії) та воронку продажів (оцифрований шлях клієнта за конкретними вимірюваними показниками, який допомагає зрозуміти, наскільки прибутковою є компанія).

Але ж крім маркетингу, важливим моментом є слідкування за вигідністю та прибутковістю бізнесу.

Зараз найпоширенішим і найефективнішим видом ведення розрахунків фінансової сторони бізнесу є UNIT-економіка.

Вона залежить від продукту компанії: товар це чи послуга.

1) Юніт – предмет угоди:

У цьому випадку розрахунок юніт-економіки зводиться до розрахунку маржинального прибутку.

Маржинальний прибуток - різниця між виручкою від продажу одиниці продукції і витратами на виробництво / закупівлю і продаж цієї одиниці.

Так ми розуміємо: чи прибутково продаємо один юніт?

2) Юніт - клієнт

В такому випадку юніт-економіка - відношення прибутку, яку приносить клієнт за весь час, до вартості залучення цього клієнта.

Тобто тут мова про LTV (lifetimevalue, довічна цінність клієнта) і SAC (customeracquisitioncost, вартість залучення клієнта).

Так ми розуміємо: чи приносить клієнт прибутку більше, ніж ми витрачаємо на його залучення?

І ось після розрахунків і висновків щодо показників Юніт-економіки, якщо власників не влаштовують прибутки, компанія знову звертається до 4 етапу моделі RACE(повернення старих клієнтів) і покращує його в мапі шляху клієнтів, що дає змогу знизити затрати на залучення нових клієнтів і збільшити маржинальність або LTV.

У висновку слід сказати, що все більше і більше маркетинг переходить у цифровий, і ці схеми роботи маркетингового та бухгалтерського відділу є і будуть якщо не завжди, то ще дуже довго користуватися великим попитом, оскільки вони вважаються найефективнішими у веденні сучасного бізнесу, який потребує виходу в інтернет.

Використана література

1) How to Create an Effective Customer Journey Map [Examples + Template]/ Aaron Agius, 2021.URL: <https://blog.hubspot.com/service/customer-journey-map>

2) Маршрут построен! Применение карт путешествия потребителя для повышения продаж лояльности./ Илья Балахнин – «Альпина Паблицер». 2019 – 9 с

3) Маркетингова модель RACE. URL: <https://bigid.com.ua/uk/race-planuvannya-v-marketingu/>.

4) Unit-економіка. URL:https://innovation.24tv.ua/unit-ekonomika-instrument-dlya-otsinki-efektivnosti-ostanni-novini_n1406599

ІНКЛЮЗИВНА ЕКОНОМІКА: НЕВТРУЧАННЯ ДЕРЖАВИ В РИНКОВІ ВІДНОСИНИ

*Станкевич В.В.,
студентка групи 051-20-1
НТУ «Дніпровська політехніка»,
Науковий керівник :к.е.н., доц. Геращенко С.О*

Одним із вагомих наслідків глобалізації стала активна інтеграція людей у соціальні, політичні та економічні інститути. Кілька десятків років тому мало хто взагалі ототожнював себе з такими поняттями як «економіка» чи «політика». З появою інтернету ми отримали доступ до необмеженої кількості інформації і, як наслідок, до необхідності досягнути деякі сумнівні процеси та явища у межах нашої держави та поза нею.

Звертаючись до класифікації Дарона Аджемоглу і Джеймса Робінсона, авторів провідною теорії про причини багатства народів, Україна за рядом ознак належить до Паперового Левіафану - неефективної держави, що з низки питань здатна зловживати своєю владою. Втручання державним апаратом в ринкові відносини допомагає контролювати сигнали, що надходять у систему й використовуються в його інтересах. Органи влади ефективно використовують центральний банк для регулювання національної банківської системи, хоча відомо, що незалежність центрального банку є більш соціально та економічно доречним, адже створюються органічні системи саморегулювання економіки. Таким чином більшість економічних криз у світі насправді створюються державним регулюванням і його необґрунтовано позитивними ідеями змінити ринок.

З 2014 року в Україні урядом був запущений процес децентралізації влади, передачі повноважень та фінансів органам місцевого самоврядування, з метою створення інклюзивної держави – отже, тієї, де громадяни максимально наближені й включені в процес державного регулювання. Проте, ще у 1976 році економіст Фрідріх Хайек запропонував доволі цікаву концепцію «Приватних грошей», яка на практиці могла б мати змогу покласти кінець такому глобальному процесу як спіральна інфляція, а у перспективі повністю зруйнувати ексклюзивні інститути на перевагу інклюзивним.

Ще 90 років тому друкувати гроші мали право не тільки центральні банки, а й великі компанії, проте зрештою валюта перетворилася на абсолютно монополізований державою товар. У 1971 році заборонили обмін грошей на золото, перетворивши їх на незабезпечені (фіатні). Отже, гроші втратили вагу, а державний апарат отримав технічну змогу друкувати їх в необмеженій кількості, що стало поштовхом до запуску спіральної інфляції. Тому Ф.Хайек виступив з пропозицією розглянути гроші як комерційний товар, що на рівні з іншими товарами може знаходитися під впливом невидимої руки ринку. Згідно його концепції, держава повинна надати будь-якому економічному суб'єкту право декларувати власну валюту на ринок з вільною конкуренцією, який в свою чергу

витіснить неконкурентоспроможний товар. Залишаться лише ті грошові системи, що викличуть довіру у споживача, і в першу чергу політикою проведення емісії. Конкуренція між приватними й національними валютами швидко приведе до стабільності і саморегулювання економічної системи, а від їх еластичності безумовно виграє споживач. В такому випадку ні ставка ФРС, ні державний апарат не будуть мати такого критичного впливу на ціни в країні, тому що джерелом регулювання економіки стануть звичайні люди – економікоцентричні громадяни інклюзивної держави.

Після закінчення Першої світової війни невелике австрійське місто Вергль опинилося в край скрутному фінансовому становищі. Безробіття та гіперінфляція стали сприятливими умовами для проведення експерименту Гезеля - автора теорії вільної економіки. Місцеві органи самоврядування вирішили запровадити в ужиток «вільний шилінг», що не залежав від національної валюти. В результаті експерименту спостерігався значний економічний прогрес, рівень життя в провінції стрімко покращився. Проте, центральна влада була настільки стривожена ситуацією, що для заборони вільних грошей у Вергль відправили навіть військову техніку. Уряд не залишив вибору. У 2016 році негативна реакція не оминула і сучасний біткоїн. Євросоюз задекларував закон про персональні дані, що стало суттєвим ризиком для стабільності електронної валюти. Отже, для центрального апарату влади монополія на гроші є принципово важливою, і напевно чи навіть демократизовані держави з легкістю зможуть відмовитися від значної частини власного суверенітету.

Проте, інклюзивні інститути – це наше майбутнє і майбутнє нашої держави, тому на шляху до перебудови національної економіки повинні розглядатися різні теорії та концепції, щоб зрештою Україна позбавилася від терору Левіафана.

Використана література

1. Какой может быть экономика будущего [Електронний ресурс]— Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=7GksumI0SeQ>
2. Частные деньги. Беседа с экономистом Сергеем Хестановым [Електронний ресурс] — Режим доступу: https://www.youtube.com/watch?v=KLtygq_nC78
3. Фридрих А.Хайек «Частные деньги» [Електронний ресурс] — Режим доступу: <https://www.litmir.me/br/?b=139813&p=1>
4. Незалежність центрального банку як головний чинник його діяльності / А. І. Степаненко // Економіка і прогнозування. - 2010. - № 4. - С. 99-109. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/econprog_2010_4_10
5. Укротить «Левіафана», или Как заставит государство работать. [Електронний ресурс] — Режим доступу: <https://voxukraine.org/longreads/why-nations-fail/index-ru.html>
6. Эксперимент со свободными деньгами Гезелля [Електронний ресурс] — Режим доступу: http://fox-notes.ru/spravka/TXT_FN220714.htm

НАФТОГАЗОВА ГАЛУЗЬ УКРАЇНИ

*Сулімчук К.І.,
студентка групи 051-20-1
НТУ «Дніпровська політехніка»
Науковий керівник: к.е.н., доц. Геращенко С.О.*

За офіційними даними "Держгеонадр", в надрах України знаходиться 109,57 млн т запасів нафти і 840 млрд куб. м запасів газу на сьогодні. За даними Держслужби статистики, за 2019 рік державні і приватні компанії України видобули близько 1,6 млн тонн нафти і близько 20 млрд куб. м газу. При цьому в країні споживається в рік 8,7 млн тонн бензину і дизпалива, що в 5,5 рази більше власного виробництва. Українська промисловість, комунальні підприємства та населення використали в 2019 році більше 30 млрд куб. м газу або в 1,5 рази більше, ніж добули [1].

Зараз головними нафтогазовими галузями України є Донецька, Дніпропетровська та Закарпатська і рівень виснаження цих експлуатованих родовищ становить до 85%, але потенціал нафтогазу на Україні великий. Запаси нафти і газу виявлені в більшості (15) регіонів країни, але вони знаходяться дуже глибоко. У нафтогазову промисловість уже довгий час належним чином не інвестують, хоча при нових технологіях ресурсну базу в Україні можна значно збільшити.

Видобуток вуглеводнів в Україні досягла максимуму за радянських часів. У 1972 р видобуток нафти склав 14,4 млн т / рік, а природного газу в 1975 р - 68,7 млрд м³ / рік, потім відбулося зниження видобутку, і до 2001 р нафти на Україні видобувалося 3,7 млн т / рік, газу - 18,1 млрд м³ / рік. Видобуток нафти була в 7 разів більше сьогоднішньої, а газу - в 3.5 рази більше [2].

Причини зменшення обсягів видобутку вуглеводнів:

- в кінці 60-х - початку 70-х років 20 століття почався розвиток західносибірського нафтового регіону. Основні засоби і матеріально-технічні ресурси попрямували на захід Сибіру, а ряд інших нафтовидобувних регіонів прийшло в занепад, в тому числі і українські;

- кошти, виділені на пошуково-розвідувальні роботи в Україні, почали поступово скорочуватися. Тому нових великих і середніх родовищ просто не відкривали. А малі джерела мають незначні запаси і не можуть суттєво вплинути на загальний обсяг видобутку;

- відбулася централізація газового ринку. У 1998 був створений «Нафтогаз», який став годівницею для корупціонерів та до сих пір залишається найбільшою компанією України і навіть зараз не до кінця позбулася монопольного становища. Уряд урівняв вартість газу для населення і промисловості, завищуючи постійно ціни і при цьому не інвестуючи прибуток в розвиток нових родовищ.

Наслідки занепаду нафтогазової промисловості:

- поставки цього ресурсу ставлять Україну в залежність від Російської Федерації - найближчого великого експортера вуглеводнів.

- при доведених запасах газу 840 млрд кубометрів (за цим показником наша країна посідає друге місце в Європі після Норвегії), Україна може забезпечити повністю своє населення цим ресурсом. У минулому Українська РСР добувала до 70 млрд кубів на рік замість нинішніх 20 млрд кубів. А споживання цього ресурсу становить близько 30 млрд кубів щорічно. У 2018 році з \$ 63,5 млрд імпорту \$ 13,4 млрд (або понад 21%) припав на імпорт нафтопродуктів і природного газу. Приблизно та ж пропорція збереглася і в 2019 році [3];

- найвідчутніша проблема для українців - необґрунтоване підвищення цін на нафту і газ. Фактично єдиним вибором для населення залишається компанія «Нафтогаз», так як інші приватні фірми пропонують блакитне паливо за ще вищими цінами. Наприклад, середньозважена ціна на природний газ за результатами електронних біржових торгів за станом на серпень 2020 року становила 3,560 грн / тис.куб м з урахуванням ПДВ і транспортування [4]. «Нафтогаз» продавав цей же газ у вересні по 4,7 грн за куб.м, а сьогоднішня ціна складає 6,99 грн за куб.м. Тобто за півроку ціна зросла більш ніж на 95% безпричинно.

Як можна змінити сьогоднішню ситуацію:

- інвестувати більше коштів на геологорозвідувальні роботи, розвиток знайдених родовищ та нові технології;

- уряд повинен вплинути на ціноутворення газу, орієнтуючись не на європейські ціни, а на його собівартість і контролювати одержуваний прибуток, інвестуючи в нафтогазову промисловість.

Використана література:

1. Почему в Украине много нефти и газа, а украинцы такие бедные. АIN : веб-сайт. URL : <https://economics.segodnya.ua/economics/enews/pochemu-v-ukraine-mnogo-nefti-i-gaza-a-ukraincy-takie-bednye-1395236.html> (дата обращения: 09.05.2021)

2. Добыча нефти на Украине. Перспективы роста. АIN : веб-сайт. URL : <https://neftegaz.ru/analisis/economy/477207-dobycha-nefti-na-ukraine-perspektivy-rosta> (дата обращения: 09.05.2021)

3. Где брать ресурс? Украина в мировом рынке газа. АIN : веб-сайт. URL: <https://www.ukrrudprom.com/digest/Gde-brat-resurs-Ukraina-v-mirovom-rinke-gaza.html> (дата обращения: 09.05.2021)

4. Биржевые котировки: Природный газ (цены по результатам торгов) АIN : веб-сайт. URL : https://www.ueex.com.ua/rus/exchange-quotations/natural-gas/medium-and-long-term-market/?y_w=2020&m_w=08#weighted (дата обращения: 09.05.2021)

ДОВІРА ЯК КЛЮЧОВА СКЛАДОВА СОЦІАЛЬНОГО КАПІТАЛУ

*Хамідуліна Д. І.,
студентка групи 052-19-1.
НТУ «Дніпровська політехніка».
Науковий керівник: д. е. н., проф. Пилипенко Г. М.*

Феномен довіри є одним із ключових факторів сучасного соціально-економічного розвитку суспільства, який привертає все більшу увагу представників соціальної психології, соціології, філософії, економіки. Дослідження довіри як важливого нематеріального активу суспільства є вкрай необхідним для забезпечення соціальної стабільності, конструктивного соціального діалогу, розвитку соціального і людського капіталу, усунення соціальної відчуженості у відносинах між суспільством і державою, людиною і владою. Довіра, в кінцевому підсумку, визначає якість існуючого порядку в суспільстві, його стійкість, надійність, передбачуваність і перспективність, що є необхідною умовою високого внутрішнього та зовнішнього іміджу країни. Економічною наукою доведено, що ті країни, які мають високий рівень довіри, розвиваються краще, ніж країни з її низьким рівнем.

Довіра є складовою соціального капіталу, оскільки демонструє характер і розвиненість соціального партнерства як на рівні суспільства, так і окремих його сфер на основі міжособистісної та міжгрупової взаємодії. Вона покликана забезпечити узгодженість, стійкість життєдіяльності соціуму і виступає продуктивною соціальною конструкцією, заснованою на надійності, тривалості й міцності соціальної взаємодії. Недооцінювання цього фактора взаємодії призводить до нераціональних витрат в часі і ресурсах, до непередбачуваності, невизначеності, ризиків в різних сферах і рівнях суспільного життя [1].

Вагомий внесок у дослідження феномену довіри внесли такі видатні дослідники, як Ф. Фукуяма, Дж. Коулман, Р. Патнем. Однак у сучасних наукових дослідженнях теоретико-методологічні підходи до визначення суті довіри є різними. Їхній аналіз дозволив визначити категорію «довіра» як поняття, що розвивається й характеризується неоднозначністю трактувань. Як узагальнене визначення довіри доцільно розглядати як матрицю соціальних інтеракцій, що «цементують» механізм взаємодії на свідомих та інтуїтивних рівнях соціальних відносин [2].

Згідно останніх досліджень, а також емпіричного підтвердження, довіра виступає способом нагромадження соціального капіталу, основою соціальної згоди. Саме вона формує орієнтацію, здатність, бажання і готовність до балансу соціальних інтересів, до співпраці, діалогу, партнерства, асоціювання. Довіра задає вектор соціальних відносин між суб'єктами: або конструктивний, або, навпаки, деструктивний. У першому випадку виникає розуміння, діалог, а при недовірі – втрата зв'язків, звуження й трансформація соціальних мереж, зміна партнерів, обмеження, ігнорування соціальних інтересів суб'єктів, формування негативного іміджу [3].

Практична цінність довіри полягає в забезпеченні ефективного функціонування соціально-економічних систем. Дефіцит довіри тягне проблему несформованого соціального капіталу. Радіус довіри як показник соціального капіталу відображає широту та інтенсивність соціальних зв'язків в суспільстві. Соціально-економічні ситуації демонструють виробництво і відтворення довіри через економічні структури обміну, ринку, вартості, грошей. Довіра визначається як економічний ресурс, який впливає на ділову активність. Атмосфера довіри між індивідами та соціальними групами, а також до інституцій визначає соціальну ефективність спільної діяльності, взаємовигідність, знижує транзакційні витрати і ризики, що сприяє розширенню й зміцненню цілісності соціальної тканини та соціальних мереж. Це сприяє розвитку та процвітанню, незалежності й самодостатності, що в нестабільних умовах ринкових відносин, що глобалізується, є життєво необхідним.

Однак, незважаючи на те, що довіра ідентифікується у відносинах обміну і взаємодії, знижує транзакційні витрати обміну і забезпечує економічну ефективність, підвищення ступеня довіри або досягнення його оптимального рівня залишається реальною проблемою сучасного розвитку. Оцінка соціально-економічної ситуації останнього десятиліття в фінансовій сфері, банківському кредитному сегменті економіки, інвестиційній сфері найбільш рельєфно відображає проблему, тенденції, динаміку відсутності довіри в сучасній Україні і потребує свого вирішення.

Таким чином, формування, накопичення соціального ресурсу, представленого довірою, є необхідною умовою розвитку культури конструктивної взаємодії, накопичення соціального капіталу суспільства для забезпечення стійкості, порядку і стабільності суспільної системи в цілому і окремих її сфер. Це стає гострою необхідністю в умовах глобалізації, що вимагає нового механізму кооперації і комунікації, заснованого на взаємній довірі, на розвитку потужного соціального капіталу як усередині країни, так і за її межами. Це забезпечить попередження глобальних ризиків, розвиток конструктивного соціального діалогу, сприятиме позитивному соціальному самопочуттю населення і керованості як національної, так і світової соціально-економічної системами.

Використана література

1. Фукуяма Ф. Доверие: социальные добродетели и путь к процветанию. – М. : АСТ ; ЕРМАК, 2004. – 730 с.
2. Культура имеет значение. Каким образом ценности способствуют общественному прогрессу. – М. : Московская школа политических исследований, 2002. – 320 с.
3. Що таке соціальний капітал? Київська лекція Френсіса Фукуями // День, 2006. – № 177. – С. 4.

ТЕОРІЯ СУСПІЛЬНОГО ВИБОРУ ТА ЇЇ РОЛЬ У ВИРІШЕННІ ПРОБЛЕМ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

*Яценко М. А.,
студент групи 052-18-1
НТУ «Дніпровська політехніка»,
науковий керівник: к.е.н., доц. Гузенко І. Ю.*

Економіка тісним чином пов'язана з політикою, а отже, неврахування політичного фактора унеможливує правильне розуміння причин, які генерують ті чи інші процеси в економічній системі суспільства. На цю обставину вперше звернули увагу представники інституціональної теорії, які почали розглядати вплив на економіку таких неекономічних чинників, як політика, право, культура. Теорія суспільного вибору – це теорія, яка була створена у межах неоінституціоналізму і яка вивчає різні способи й методи, за допомогою яких люди використовують урядові установи у своїх власних інтересах. Об'єктом аналізу досліджуваної теорії є суспільний вибір в умовах як прямої, так і представницької демократії. Тому основними сферами її аналізу вважаються виборчий процес, діяльність депутатів, теорія бюрократії, політика регулювання і конституційна економіка. Теорію суспільного вибору називають іноді новою політичною економією, оскільки вона вивчає політичний механізм формування макроекономічних рішень.

Прихильники теорії суспільного вибору розглядають політичний ринок за аналогією з товарним. Держава – це арена конкуренції за вплив на прийняття рішень, за доступ до розподілу ресурсів, за місця в ієрархії. Однак держава є специфічним ринком, так як його учасники мають незвичайні права власності: виборці можуть вибирати представників до вищих органів держави, депутати приймати закони, а чиновники стежити за їх виконанням. Виборці і політики трактуються як індивіди, що обмінюються голосами і передвиборними обіцянками. При аналізі особистого вибору людей економісти давно дійшли висновку про те, що люди діють, виходячи з раціонального переслідування особистих вигод. Як споживачі вони максимально збільшують корисність, як підприємці вони максимально збільшують прибуток. А теоретики суспільного вибору припускають, що дії та вибір людей, що займають громадські пости, також управляються міркуваннями особистої вигоди.

У річищі теорії суспільного вибору американським економістом Г. Таллоком була сформована концепція політичної ренти, яка акцентує увагу на тому, що метою участі економічних суб'єктів у політичній діяльності може бути отримання специфічних переваг, що забезпечують їм рентні доходи (тобто ті, які перевищують конкурентний рівень) на фактори виробництва, які перебувають у їхньому розпорядженні. Такі доходи отримали назву політичної ренти, а діяльність, спрямована на їх отримання – пошуком ренти. Передбачається, що господарюючі суб'єкти частину своїх ресурсів інвестують в господарську діяльність, а частину – у діяльність на політичному ринку [1].

У пошуку політичної ренти можна виділити три рівня. Лобіювання економічними суб'єктами вигідної їм економічної політики та їх боротьба за отримання доступу до специфічних привілеїв становить перший рівень. Другий рівень пов'язаний з конкуренцією суб'єктів прийняття політичних рішень за зайняття посад, які відкривають можливості для визначення економічної політики чи втілення її в життя. Це веде до «додаткових непродуктивних витрат. І, нарешті, третій рівень пов'язаний з тим, що державна політика щодо окремих галузей спонукає компанії витратити ресурси на проникнення у відповідні галузі або вихід з них [2].

Серед основних причин існування пошуку політичної ренти в Україні слід виокремити обмеженість необхідної для прийняття рішень інформації, недосконалість політичного процесу, обмеженість контролю над бюрократією та нездатність держави повністю передбачити і контролювати найближчі і віддалені наслідки прийнятих ним рішень. Більш глибокими причинами цього явища можна вважати неефективні інститути, які базуються на нормах поведінки, що вкорінені в свідомості більшості українців. Перш за все, це простий утилітаризм, який припускає одержання вигод за рахунок інших індивідів. Ця норма дозволяє виправдовувати використання підприємства з метою особистого збагачення, причому як власнику, так і співробітникам. Простий утилітаризм дістався нам від функціонування радянської економіки, де права власності були розмиті. З простим утилітаризмом тісно пов'язана норма ціннісно-раціональної дії. Однією з передумов виникнення цієї норми є суттєве обмеження у доступі до інформації. Наступною нормою, яка характеризує як нашу економічну систему, а й суспільство загалом є норма деперсоніфікованої довіри. Функціонування цієї норми суттєво обмежує кількість здійснюваних угод. Усі вони проводяться у вузькому колі довірених осіб. Вихід за рамки цього кола значно збільшує трансакційні витрати. Четверта, основна норма – це свобода у позитивному сенсі [3].

Таким чином, теорія політичної ренти проливає світло на мотиви діяльності груп тиску і суб'єктів прийняття політичних рішень. Крім того, масштаб діяльності з пошуку політичної ренти розглядаються в якості важливого критерію оцінки ефективності різних інститутів прийняття державних рішень у сфері економічної політики. Тому необхідно розбудовувати ефективні інститути суспільства, впливаючи на поведінкові аспекти економічних суб'єктів.

Використана література

1. Таллок Г. Потери благосостояния от тарифов, монополий и воровства // Вехи экономической мысли. Экономика благосостояния и общественный выбор – СПб.: Экономическая школа, 2004. – Т. 4. – С. 435–448.
2. Таллок Г. Общественные блага, перераспределение и поиск ренты / пер. с англ. Л. Гончаровой. М.: Изд. Института Гайдара, 2011. – 224 с.
3. Волощенко В. В., Литвиненко Н. И. Рентоориентированное поведение как норма в современной экономике Украины // Наукові праці ДонНТУ. Серія: економічна, 2009. – Випуск 37-1 – С.98 –102.

**СУЧАСНА ЕКОНОМІКА:
ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ**

Матеріали
науково-практичної конференції студентів,
аспірантів та молодих вчених
22 квітня 2021 р., м Дніпро

Відповідальний редактор: С. О. Геращенко

Видано в редакції авторів статей

Підписано до друку 12.08.2021. Формат 30 x 42 / 4.
Папір офсетний. Ризографія. Ум. друк. арк.
Обл.- вид. арк. Тираж 35 пр. Зам. №

Підготовлено до друку та видруковано
у видавництві «Свідлер А.Л.», м. Дніпро, .49041,а/я 2493
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК №3876 від 10.09.2010.

www.garant-sv.com.ua